

JPAL

JOURNAL OF POLITICAL ADMINISTRATIVE AND LOCAL STUDIES

Cilt:4 Sayı:2 Ekim 2021

Vol:4 No:2 October 2021

www.jpajournal.org

ISSN 2636-803X

E-ISSN 2636-7823

Journal of Political Administrative and Local Studies

Owner of the Journal / İmtiyaz Sahibi
Aziz TUNCER

Editors / Editör
Assoc. Prof. Aziz TUNCER
Prof. Selim COŞKUN

Editorial Board / Yayın Kurulu
Prof. Mustafa AYKAÇ
Prof. Selim COŞKUN
Prof. Bayram Ali SONER
Assoc. Prof. Aziz TUNCER
Assoc. Prof. Hatice Deniz GENÇ
Assoc. Prof. İskender GÜMÜŞ
Dr. İsmail ŞİMŞİR
Dr. Abdulkadir AKSOY
Dr. Onur TÜRKÖLMEZ

Referees of this Issue / Sayı Hakemleri
(İsimler alfabetik sırayla / Names in alphabetical order)
Prof. Serdar GÜLENER
Prof. Zeynel KILINÇ
Assoc. Prof. Sefa USTA
Dr. Soner TAUSCHER
Dr. Gürdal ÇETİNKAYA
Dr. Osman NAÇAK
Dr. Erkan DOĞAN

ISSN : 2636-803X
Volume / Cilt : 4
Issue / Sayı : 2
Year / Yıl : Oct 2021

www.jpajournal.org

Journal of Political Administrative and Local Studies
(JPAL) is indexed by:

Journal of Political Administrative and Local Studies
(JPAL) Dergisi'nin tarandığı indeksler:

- ASOS Indeks <https://asosindex.com.tr/index.jsp?modul=journal-page&journal-id=1286>
- ISI (International Scientific Indexing) <https://isindexing.com/isi/journaldetails.php?id=13213>
- Research Bib Academic Resource Index <http://journalseeker.researchbib.com/view/issn/2636-7823>
- I2OR <http://www.i2or.com/8.html> (No:6392)
- DRJI <http://olddrji.lbp.world/JournalProfile.aspx?jid=2636-7823>
- ESJI <http://esjindex.org/search.php?id=issn&ids=2636-803X&S1=submit>
- SIS (Scientific Indexing Services) <https://www.sindexs.org/JournalList.aspx?ID=6870>
- CiteFactor <https://www.citefactor.org/journal/index/25428>

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

Araştırma Makaleleri

- 106** TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINDA KENT KONSEYİ
KADIN MECLİSİNİN ROLÜ: SAPANCA KENT KONSEYİ KADIN MECLİSİ
ÖRNEĞİ
*THE ROLE OF THE CITY COUNCIL WOMEN'S ASSEMBLY IN ENSURING
GENDER EQUALITY: THE CASE OF SAPANCA CITY COUNCIL WOMEN'S
ASSEMBLYE*
Gülşah AKÇAYIR, Hale BİRİCİKOĞLU
- 132** SOUTHEAST EUROPE; TRADITIONAL RIGHT-WING ORIGINS, ORGANIZED
CRIME, AND EU'S AND NATO'S POLITICIZATION
Faruk HADŽIĆ
- 154** HAKİKAT VE KANAAT ARASINDA BADIÖU'NUN DEMOKRASI
YAKLAŞIMI
BADIÖU'S DEMOCRACY APPROACH BETWEEN TRUTH AND OPINION
Buğra Kadir KOÇVER

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASINDA KENT KONSEYİ KADIN MECLİSİNİN ROLÜ: SAPANCA KENT KONSEYİ KADIN MECLİSİ ÖRNEĞİ

Gülşah AKÇAYIR¹

Hale BİRİCİKOĞLU²

Özet

Çalışmanın amacı kent konseyi kadın meclislerinin kadınların kent yaşamından kaynaklanan ihtiyaç ve taleplerini belirleme ve bunları yetkili yerel yönetim birimlerine iletme deneyimlerinden yola çıkarak söz konusu meclislerin kent yaşamındaki toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik katkılarını değerlendirmektir. Çalışmada öncelikli olarak toplumsal cinsiyet kavramı tanımlanarak kadın meclislerinin ortaya çıkışı ve gelişim sürecinden bahsedilmiş, ardından literatürde Türkiye'deki kadın meclisleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çalışmada Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri ile yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılarak bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada iki temel soruya cevap aranmıştır. Bunlardan ilki kadın meclisinin, kadınların kent yaşamından kaynaklanan ihtiyaçlarını nasıl belirlediği ve bu ihtiyaçların genel olarak hangi alanlarda yoğunlaştığı, ikincisi ise kent yaşamında kadınlara özgü olan ihtiyaçların karşılanmasında kadın meclisinin nasıl bir rol üstlendiği ve bu ihtiyaçların yetkili yerel yönetim birimlerinden ne ölçüde karşılık bulduğu idi. Yapılan araştırmada kadın meclisine gelen taleplerin sosyal yardımlar alanında yoğunlaştığı, meclisin kurumsallaşma düzeyinin düşük olduğu, meclis faaliyetlerinin üyelerin kişisel çabalarına dayandığı ve belediye ile olan ilişkilerde de kişisel ilişkilerin ön planda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüm bunlara dayalı olarak Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisinin toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar oluşturulmasına olan katkısının oldukça sınırlı düzeyde kaldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet eşitliği, Kent Konseyi, Kadın Meclisi, Yerel Yönetimler.

¹ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi EABD Yüksek Lisans Öğrencisi, gulsahakcyr@gmail.com ORCID: [0000-0002-6094-0518]

² Dr. Öğretim Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, haleu@sakarya.edu.tr, ORCID: [0000-0003-0760-5291]

Makale Gönderim Tarihi: 7 Temmuz 2021

Makale Kabul Tarihi: 7 Eylül 2021

THE ROLE OF THE CITY COUNCIL WOMEN'S ASSEMBLY IN ENSURING GENDER EQUALITY: THE CASE OF SAPANCA CITY COUNCIL WOMEN'S ASSEMBLYE

Gülşah AKÇAYIR

Hale BİRİCİKOĞLU

Abstract

The aim of the study is to evaluate the contributions of the women's councils of the city council to gender equality in urban life, based on the experiences of women's assemblies in determining the needs and demands of women arising from urban life and communicating them to the authorized local government units. In the study, initially, the concept of gender was defined and the emergence and development process of women's councils was mentioned, then the studies on women's councils in Turkey were examined in the literature. In the study, the research was conducted with the members of Sapanca City Council Women's Council by using semi-structured interview method. The research sought answers to two basic questions. The first one was how the women's council determined the needs of women arising from urban life and in which areas these needs were concentrated in general, and the second was how the women's council played a role in meeting the needs specific to women in urban life and to what extent these needs were met by the authorized local government units. In the research, it has been concluded that the demands coming to the women's council are concentrated in the field of social supports, the level of institutionalization of the council is low, the activities of the council are based on the personal efforts of the members and personal relations are at the forefront in the relations with the municipality. Based on all these, it has been observed that the contribution of Sapanca City Council Women's Assembly to the creation of gender-sensitive policies remained at a very limited level.

Key Words: gender equality, city council, women's assembly, local government

GİRİŞ

Kentsel alanda üretilen politikalar ve yerine getirilen hizmetler toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması açısından oldukça önemlidir. Kadınların kamusal hayata katılımlarının birincil ayağını oluşturan ve özel alanın bir uzantısı olarak görülen mahalle ve sokaklarda kadınların erkeklerden çok daha farklı ihtiyaçları bulunmaktadır. Örneğin sokakların güvenliğinin sağlanması, iyi bir aydınlatma sisteminin kurulması, toplu taşıma hizmetlerinin artması, kreş sayısı vb. gibi hizmetler kadınların kent yaşamına dahil olması açısından son derece önemlidir. Bu nedenle yerel yönetimler tarafından toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretilmesi, kentsel alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Ancak konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, birçok araştırmanın Türkiye’de belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretmediği sonucuna ulaştığı görülmektedir.³

Yerel yönetimlerin cinsiyet körü politikalar üretmesinin en önemli sebeplerinden biri siyasal açıdan kadınların yerel yönetimlerde eksik temsil edilmeleri olduğu söylenebilir. Kent yaşamı erkekler tarafından planlanmakta, kadınların karar alma süreçlerine katılmaları oldukça sınırlı bir grup için söz konusu olabilmektedir. Ancak günümüzde sadece kadınlar değil dezavantajlı konumda bulunan tüm toplumsal kesimlerin yönetime katılımlarını sağlamak için farklı araçların gündeme geldiği görülmektedir. Kadınlar açısından ortaya çıkan bu araçlardan biri de kent konseyleri bünyesinde bulunan kadın meclisleridir.

Kent konseyleri, yerel düzeyde temsil açısından dezavantajlı konumda bulunan kesimlerin bir araya gelerek yönetime katılmasını sağlamak ve böylece çok aktörlü bir yapıyla sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla kurulmuştur. Kent konseyi bünyesinde kurulan kadın meclislerinin, kentte yer alan farklı ihtiyaçlara sahip olan kadınları bir araya getirerek kent yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir bakış açısını gündeme taşıyabilme potansiyelleri bulunmaktadır. Çalışmanın amacı, kent konseyi kadın meclislerinin kadınların kent yaşamından kaynaklanan ihtiyaç ve taleplerini belirleme ve bunları yetkili yerel yönetim birimlerine iletme deneyimlerinden yola çıkarak söz konusu meclislerin kent yaşamındaki toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik katkılarını değerlendirmektir. Söz konusu amaca ulaşmak için çalışmada Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri ile “yarı yapılandırılmış mülakat” yöntemi ile veri toplanmış ve bu veriler “betimsel analiz” yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Günümüzde yerel düzeyde yer alan bu meclislerin kadınların katılımına katkı sağlamanın yanında kadınların kentsel mekânla tanışmasını ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Türkiye’de kent konseyleri

³ Alkan, Ayten (2005), *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet*, Dipnot Yayınları, Ankara, s. 205-210; Pınarcıoğlu, N. Şirin (2013), “Yerel Siyaset ve Yerel Yönetimlerde Cinsiyetçi Örüntüler: İstanbul Örneği” *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 8, s. 64-80; Sumbas, Ahu (2013), “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı:1, s. 31-44; Biricikoğlu, Hale (2020), “Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı’nı İmzalayan Belediyeler Üzerinden Nitel Bir İnceleme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 29, Sayı: 2, s. 21-56.

ile ilgili yapılan oldukça fazla çalışma olmasına karşın⁴, kadın meclislerinin merkeze alındığı çalışmaların sayısının oldukça az olduğu⁵, var olan bu çalışmaların birçoğunun konuyu katılım boyutunu temel alarak incelediği görülmektedir. Çalışmanın, kadın meclislerinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına olan katkılarını değerlendirmek açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada öncelikli olarak toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı tanımlanacaktır. Daha sonra kadın meclislerinin ortaya çıkışı ve gelişiminden bahsedilip, ülkemizde kadın meclisleri ile ilgili literatürde yapılan çalışmalar ve bu çalışmalarda elde edilen bulgular aktarılacaktır. Çalışmanın son bölümünde ise Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak yapılan araştırmanın sonuçları verilecektir.

1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) kavramları birbirinden farklıdır. Cinsiyet (sex) biyolojik açıdan bireyin kadın veya erkek olarak dünyaya gelmesidir (Dökmen, 2019: 19). Toplumsal cinsiyet (gender) ise, toplumsal yapıda farklı kültürel değerlerin içinde kadın ve erkek cinsiyetlerine yönelik roller ve davranış şekilleridir (Yüksel, 2003: 49). Bunların yerine getirilmesi bireyi kadını veya erkeksi yapmaktadır. Toplumsal cinsiyetin biyolojiden tamamen ayrı veya biyolojiden temelini alarak oluşturulduğu üzerinde farklı tartışmalar bulunmaktadır. Ancak cinsiyetler arasında farklılığın her iki cinsin özelliklerine bağlı olduğu ileri sürülmektedir (Dökmen, 2019: 20). Feminist hareketin önemli isimlerinden olan Simone de Beauvoir'un bu konu hakkında "İkinci Cins" adlı

⁴ Akman, Çiğdem (2018), "Kent Konseylerini Yeniden Düşünmek: Türkiye'nin Kent Konseyleri Birliğine Üye Olan Kent Konseyleri Üzerinden Bir Değerlendirme", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Cilt: 5, Sayı: 3, s. 740-764; Erkul Hüseyin, Tan Baykal ve Hüseyin Kara (2013), "Kent Konseylerinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme: Çanakkale Kent Konseyi Örneği", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 22, s. 85-105; Bektaş, Serkan (2019), "Katılımcı Kent Konseyi Modeli", Ege Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, s. 76-91; Kocaoğlu, Mustafa (2015), "Yerel Sürdürülebilir Kalkınma ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği Üzerinden Uygulamalı Bir Çalışma", Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi, s. 97-117; Kutlu, Ömer, Sefa Usta ve Mustafa Kocaoğlu (2009) "Vatandaş Odaklı/ Vatandaşın Odakta Olduğu Yönetim: Kent Konseyleri ve Selçuklu Belediyesi Örneği", Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 18, s. 507-532; Özlü, Rukiye Mehtap (2020), "Kent Konseyi Kararlarının Değerlendirilmesi", Erciyes Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 55, s. 117-140; Atvur, Senem (2009) "Yerel Gündem 21 ve Çevre: Antalya Kent Konseyi Örneği", Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 33, Sayı: 2, s. 231-241.

⁵ Sağır, Meral (2003), "Küreselleşme Süresi ve Siyasal Katılımda Yeni Arayışlar: Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi Kadın Meclisi", Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 12, Sayı: 4, s. 28-41; Şahin, Funda (2011), "Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri", Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara; Örselli, Erhan, Erdal Bayrakçı ve Selçuk Kahraman (2016), "Yerel Yönetişim ve Kadın Meclisleri: Karatay Kadın Meclisleri Örneği", International Periodical for Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt: 11, Sayı: 12, s. 985-999; Biricikoğlu, Hale (2015), "Kadınların Kent Yönetimine Katılımlarının Yeni Araçlarından Biri Kent Konseyi Kadın Meclisleri: Sakarya Kent Konseyi Kadın Meclisi Üzerine Bir Araştırma", 7. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı, Ed: Recai Coşkun ve diğerleri, s. 614-625; Sumbas, Ahu, Uğur Ömürçönülşen (2018), "Etkin Bir Yerel Paydaş Olma yolunda Kadın Meclislerinin Karşılaştığı Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme: Ankara Kadın Meclisleri Örneği", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 32, Sayı: 1, s. 65-81; Akman, Çiğdem (2019), "Kent Konseylerinde Kadın Eli: Kent Konseyi Kadın Meclisi Üzerinden Bir Değerlendirme", Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3, s. 396-410.

eserinde yer alan ifadesi, “Kadın olarak doğulmaz, kadın olunur”, toplumsal cinsiyet kavramını tanımlayan en net ifadelerden biridir (Arat, 2017: 74).

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadın ve erkek cinsiyeti için kültürel yapıda belirlenen beklentilerdir (Dökmen, 2019: 31). Kadınların duygusal ve sabırlı karaktere sahip olması, anne olarak yemek, çocuk bakımı ve ev işlerinden sorumlu olması gibi rolleri bulunmaktadır. Erkeklerin itaat edilen, karar verici ve sorumluluk sahibi olması gibi rolleri bulunurken ataerkil ailenin reisi olan erkeğin kamusal alana çıkarak para kazanması ve politik hayata katılımı beklenmektedir. Bu roller kadın ve erkek cinsiyetleri için oldukça fazla sayıdadır ve cinsiyetler arası farklılıkları belirtmektedir (Dökmen, 2019: 29). Toplumsal cinsiyet rollerinin yaratmış olduğu en önemli ayırım “özel alan” ve “kamusal alan” arasında ortaya çıkmaktadır. Bu ayırımında politik kamusal alan erkek, mahremiyeti içeren özel alan ise kadın ile özdeşleştirilmiştir. Özel alan, kadınların birçok konudaki yoksunluğu ve kamusal alandan ayrılığı ile belirgin bir hal almıştır (Acar Savran, 2002: 262). Bu ayırım 1960’lı yıllardan itibaren feministler tarafından eleştirilmiş ve söz konusu ayırımı “kişisel olan siyasaldır.” söylemi ile karşı çıkmıştır (Arat, 2017: 75).

Cinsiyetler arası ayrımcılığı ortadan kaldırarak “toplumsal cinsiyet eşitliği” anlayışını hayata geçirmek günümüzde küresel alanda önemli bir konu haline almıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, her alanda cinsiyetler arası ayrımcılığın ve kısıtlamanın kaldırılması ve tüm bireylere eşit fırsatlar sunulması anlamına gelmektedir (Üner, 2008:7). Toplumsal cinsiyetin tarihsel süreçte oluştuğu gibi yine tarihsel süreçte değişime uğrayabileceği düşünülmektedir (Connel, 1998: 189).

Toplumsal cinsiyet rolleri konusundaki yargılara ilişkin dönüşümün başlaması ile kentsel mekânda bu dönüşüme paralel yeni hizmet alanlarına ihtiyaç duyulmaya başlamıştır. Bu sebepler ışığında kentlerin kadınların hayatındaki yerinin anlaşılması ve buna yönelik düzenlemelerin yapılması ile kadınların hane dışında kamusal alan ile tanışmasının daha mümkün hale geleceği düşünülmektedir. Kısacası, toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesinde kentsel mekânların dikkate alınması ve kentlerde başlayacak olan eşitlik dalgasının da zamanla genelde anlam kazanacağı öngörülmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadınların insan haklarının öneminin artmaya başlaması ile ulusal ve uluslararası alanda olumlu değişimlerin yaşanması adına çalışmalar hızlanmıştır. “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi (CEDAW)” 1979 yılında BM tarafından kabul edilen kapsamlı bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent sınırlarının etkinliğinin kabul edilmesi, Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen “Avrupa Kentsel Şartı” ve “Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı” gibi çabaları doğurmuştur. Kadınların kentlerde erkekler ile eşit haklara sahip olmalarına yönelik BM Nüfus Fonu’nun yürütücüsü olduğu “Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP)” 2006-2010 yılları arasında yürütülmüştür. 2011-2014 yılları arasında ise “Kadın Dostu Kentler 2 Programı Birleşmiş Milletler Ortak Programı” şeklinde

devam ettirilmiştir. Tüm bunlar kentleri kadınlar için yaşanabilir kılmak, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik önemli adımlar olmuştur.

2000 yılında New York'ta Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen Binyıl Zirvesi'nde bir araya gelen farklı ülke liderleri tarafından 2015 yılına kadar gerçekleştirilmek amacıyla "Binyıl Kalkınma Hedefleri" adı altında sekiz hedef belirlenmiştir. Bu hedeflerden birisi "cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi" olarak adlandırılmıştır (Emrealp, 2005: 24). Hedeflerin ortaya koyduğu başarılar sonrası Ocak 2016'da "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" adı altında, 2030 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere 17 amaç yürürlüğe girmiştir. Yine 17 amaçtan birisi "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" olarak belirlenmiştir (tr.undp.org, 20.02.2021).

Kadını temel alan çalışmaların birçoğunun kent sınırlarında eşitliği sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Eşitlik çalışmaları ile kadınların kamusal alan ile tanışmasının sağlanması gerektiği kabul edilmektedir. Kadınlar özel alanlarının uzantısı olan mahalle ve sokakları daha kolay deneyimlemektedir (Sumbas, 2013: 34). Bu sebeple eşitlik çalışmaları öncelikle kadınların kendilerini daha kolay ifade edebilecekleri kentlerde başlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ile cinsiyetler arasındaki ayrım yaratan yüksek duvarların kalkacağı ve kadınların kamusal alan olan akışının gerçekleşeceği düşünülmektedir.

2. Kadın Meclislerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Kent konseylerinin ortaya çıkışı 1992 yılında Rio'da düzenlenen "BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED)"na dayanmaktadır. Konferansa 179 devlet ve hükümet başkanının yanında çok sayıda sivil toplum kuruluşu (STK) temsilcisi katılmıştır. Konferans çıktısı olarak beş adet uluslararası belge onaylanmıştır (Emrealp, 2005: 15). Bu belgelerden en fazla tanınanı "Gündem 21 (G21)" adıyla kabul edilen eylem planı olmuştur.

G21, "sürdürülebilir kalkınmanın hayata geçirilmesi hakkında temel eylem planı" olarak geniş uygulama sahası bulmuştur. Eylem planı toplam 40 başlıktan oluşmakta, bunlar üç ana başlığın ve bir de tamamlayıcı kısmın altında toplanmaktadır. G21, hedeflerin gerçekleştirilmesi adına uygulama araçları olarak farklı birlikteliklere ve ortaklıklara vurgu yapmıştır (Emrealp, 1998: 16).

G21'in 28. bölümü "Gündem 21'in desteklenmesinde yerel yönetimlerin girişimleri" başlığından oluşmaktadır. Bu düzenlemenin en temel amaçlarından birinin, yerel yönetimleri halka yakınlaştırarak hedeflenen çıktılarının yerine getirmesini sağlamak olduğu söylenebilir. Böyle bir yaklaşım "Yerel Gündem 21 (YG21)" olarak, G21'in hedeflerine giden yolda katılımcı bir destek olarak karşımıza çıkmıştır. Buradaki amaç kentlilerin kendi problemlerini belirleyerek çok aktörlü bir süreçle kendi yerel gündemlerini oluşturmaktır (Emrealp, 2005: 19).

Türkiye'nin YG21 ile tanışması 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen "BM Habitat II İnsan Yerleşimleri Konferansı" ile olmuştur. Bu tanışma Türkiye'de hedefler doğrultusunda çalışmaların hayata geçirilmesini sağlamıştır (Akman, 2019: 397). Ortaklık, iş birliği ve katılımcılık gibi kavramlara yönelik girişimlerin ortaya koyulmasında etkili olmuştur.

Türkiye’de süreç 1997 yılında United Nations Development Programme (UNDP) desteği ve Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği (IULA- EMMÉ) eş güdümlülüğünde başlamıştır. “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” isimli bir proje olarak hayata geçirilen YG21 süreci, UNDP’nin desteğini sürdürmesi ile süresi uzatılarak devam etmiştir. Uygulamaya dahil olan yerel yönetimlerin sayısı 50’den fazla olunca süreç, bir program halini almıştır (Emrealp, 2005: 30). YG21 gereklerinden katılımcılığın gerçekleştirilmesi amacıyla oluşturulan en önemli mekanizma kent konseylerinin kurulması olmuştur. Kent konseyleri, kentin sınırları içinde yaşayan bireylerin yaşadıkları kent hakkında fikirde bulunması, sivil toplum ve yerel yönetimleri bir araya getirme mekanizması olarak görülmüştür. Hayata geçirilen uygulama 2001 yılında UNDP eliyle en başarılı girişim olarak değerlendirilmiştir (Emrealp, 2005: 33).

2005 yılına kadar Türkiye’de kent konseyleri gönüllülük esasına dayalı olarak kurulan girişimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent konseylerinin hukuki dayanağını kazanması 2005’te çıkarılan 5393 sayılı “Belediye Kanunu” ile olmuştur. Kanun’un 76. maddesine göre, “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehricilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.” (Belediye Kanunu, 2005).

5393 sayılı Kanun’a dayalı olarak 2006 yılında çıkarılan “Kent Konseyi Yönetmeliği (KKY)” de kent konseylerinin kuruluşu, görevleri ve çalışma esaslarını, bünyesinde bulunan meclis ve çalışma gruplarını düzenlemektedir. Bahsedilen meclisler genellikle kadın, genç, çocuk ve yaşlı gibi gruplardan oluşmaktadır. Katılımı odağına alan konseylerin altında oluşturulan meclisler ile belirli grupların kendileri hakkında alınacak kararlarda söz sahibi olacağı düşünülmüştür. Temel amaç bu meclisler ile “ortak akıl” oluşturmaktır. KKY’nin 4. Maddesinde meclis ve çalışma grupları “... yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır (Kent Konseyi Yönetmeliği, 2006).

New York’ta 2000 yılında imzalanan “BM Binyıl Bildirgesi” ile 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi beklenen “Binyıl Kalkınma Hedefleri” altında sekiz hedef tanımlanmıştır. Bu hedeflerden birisi “cinsiyetler arası eşitliğin sağlanması ve kadınların yapabilir kılınması” olarak belirlenmiştir. YG21’in katılım vurgusu ile kadınlara yönelik hedef dikkate alınmıştır. Oluşturulacak kadın meclisleri bu amaç doğrultusunda değer kazanmıştır (Akman, 2019: 399).

Zamanla sayısı artarak birçok kentte kurulmaya devam eden kent konseylerinde kadınların temsilinin yeterli olmamasının yarattığı sorunun kadın meclisi ile doldurulacağı düşünülmüştür. Kadın meclisleri kentte yaşayan her kesimden kadına yönelik ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğine açık olarak oluşturulmaktadır. Bu sebeple katılım konusunda herhangi bir deneyimi olmayan kadınlara katılım yolunu açması açısından etkili bir girişim olarak görülmekte,

kadın meclislerinin kadınları özel alanından çıkararak yaşadığı kent hakkında yorum yapması ve fikir belirtmesi açısından destekleyeceği düşünülmektedir.

3. Literatür İncelemesi

Literatürde kent konseyleriyle ilgili olarak oldukça fazla sayıda çalışma olmasına rağmen, kadın meclisleri özelinde yapılan çalışmaların oldukça sınırlı düzeyde kaldığı dikkat çekmektedir. Konu ile ilgili yapılan ilk çalışmalardan biri Sağır'ın "Küreselleşme Süreci ve Siyasal Katılımda Yeni Arayışlar: Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi Kadın Meclisi" isimli makalesidir. Çalışmanın amacı, kadın meclislerinde katılımın niteliğini ve kadın meclislerinin kadın katılımına etkilerini değerlendirmektir. Antalya Kent Konseyi Kadın Meclisi- Kadın ve Siyaset Çalışma Grubu üyeleri ile mülakat yöntemi ile veri toplanan araştırmada, kadın meclislerinin katkılarının düşünüldüğü düzeye henüz ulaşmadığı ancak faaliyetler ile geniş bir kitleye ulaşma imkanına sahip oldukları sonucuna varılmıştır (2003: 28-41).

Şahin tarafından uzmanlık tezi olarak hazırlanmış olan "Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri" isimli çalışmanın amacı ise kadın meclislerinin etkinliklerinin üye profillerine göre karşılaştırmalı incelenmesi olarak belirtilmiştir. Bu amaca yönelik ülke genelinde bir anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığına sahip olmadıkları ve kadın meclislerinin kurumsallaşma sorunu yaşadıkları sonucuna ulaşıldığı görülmektedir (Şahin, 2011).

Kadın meclislerinin yerel düzeyde hizmet sunmadaki rolünün incelenmesi amacıyla yapılmış olan "Yerel Yönetişim ve Kadın Meclisleri: Karatay Kadın Meclisi Örneği" isimli çalışmada, Karatay Kadın Meclisi üyeleri ile mülakat yapılmıştır. Elde edilen veriler neticesinde incelenen kadın meclisinin henüz kurumsallaşmadığı ancak önemli düzeyde faaliyetleri yerine getirdiği görülmüştür. Özellikle kadın sorunlarını daha iyi algılaması açısından kadın meclislerinin işlerliklerinin mümkün olduğu belirtilmiştir (Örselli, Bayrakçı ve Kahraman, 2016: 985-999).

Biricikoğlu'nun Sakarya Kent Konseyi Kadın Konseyi Kadın Meclisi üyeleri ile yarı yapılandırılmış mülakat yöntemini kullanarak yapmış olduğu araştırmada ise, kadın meclisinin kentte yer alan farklı aktörleri bir araya getirme noktasında başarılı olduğu ancak kadın meclisinin belirlenen sorunlara çözüm üretmediği ve kurumsal işleyiş açısından sorunlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (2015: 624).

Sumbas ve Ömürgönülşen tarafından "Etkin Bir Yerel Paydaş Olma Yolunda Kadın Meclislerinin Karşılaştığı Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme: Ankara Kadın Meclisleri Örneği" isimli bir alan araştırmasında kadınlarla yapılan derinlemesine görüşmeler ile kadın meclislerinin işlerliği önündeki engellerin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Toplanan veriler sonucunda bu sorunların hukuksal ve siyasal olarak iki farklı başlık altında incelenmesi gerekli görülmüştür. Kadın meclislerinin belediyeler karşısında siyaset dışı kalmasının sağlanması ve mali olarak bağımsızlaştırılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yine kent konseyleri ve meclislerde alınan kararların bağlayıcılığının ve üyelerin çeşitliğinin artırılması gerektiğine vurgu yapılmıştır (2017: 65-81).

Kadın meclisleri üzerinde yapılan bir diğer çalışma “Kent konseylerinde Kadın Eli: Söke Kent Konseyi Kadın Meclisi Üzerinden Bir Değerlendirme” isimli çalışmadır. Akman tarafından hazırlanan çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak kadın meclisi tarafından tutulan karar defterleri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen verilere göre kadın meclisi eliyle yerine getirilen faaliyetler yalnızca kadınları kapsamamakta, toplumun her kesime ulaşabilmektedir. Bu sebeple belediyelerin bu meclislere yönelik desteklerinin artırılması ve kadın meclisleri ile daha fazla kadına ulaşılması gerektiği düşüncesine yer verilmiştir (2019: 396-410).

Şimdiye kadar bahsedilen çalışmalar kadın meclislerinin faaliyetleri, katılıma olan katkıları ve sorunlarını temel almıştır. Yukarıda yer alan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde bu çalışmaların ortak özelliği olarak, elde edilmek istenen amaç doğrultusunda seçilmiş olan bir kadın meclisi üzerinde çalışıldığı görülmektedir. Elde edilen bulgularda kadın meclislerinin, kadın sorunları dışındaki birçok alana ulaşma potansiyellerini barındırdığı yer almaktadır. Bunlara ek olarak kadın meclislerinin bilinirliklerinin artırılması ve mali imkanlar yaratılması gerektiği önerilerine yer verildiği görülmektedir.

Yine bir kadın meclisi özelinde ancak farklı bir bakış açısı ile hazırlanan “Sosyal Pazarlama Faaliyetleri: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi Örneği” isimli bir yüksek lisans tezinde, kadın meclislerinde gerçekleştirilecek faaliyetlerde sosyal pazarlama uygulamalarına yer verilmesi ve katkılarının incelenmesi amaç olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında kadın meclisi başkanı ile yapılan derinlemesine görüşmeden elde edilen verilerden yararlanıldığı görülmektedir. Çalışmanın sonucunda da kadın meclislerinin faaliyetlerinde sosyal pazarlama uygulamalarının oldukça önemli bir yer edindiği, birçok olumlu etkilerinin olduğu ancak bazı eksikliklerin varlığı vurgulanmıştır (Candan, 2019).

Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER) tarafından hazırlanmış olan “Kent Konseyi Kadın Meclislerinin İzlenmesi” isimli bir alan araştırması hazırlanmıştır. Uluslararası sözleşmelerin yerelde izlenmesine yönelik kent konseylerinde bir izleme yapılmıştır. Bu izlemeye İstanbul’daki farklı siyasi partilere ait üç ilçe belediyesi seçilmiştir. Çalışmanın sonucunda da kadın meclisleri ile kadınların karar almaya olan etkilerinin öneminin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Siyasal hayatın dışında bir katılım imkanı sunan kadın meclislerinin artırılması ve güçlendirilmesi önerilmiştir (2020).

4. Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi Üyeleri İle Yapılan Araştırma

4.1. Araştırmanın Amacı

Hukuksal düzenlemeler açısından ele alındığında kent konseyleri, kentte yer alan farklı aktörleri bir araya getirerek kent yaşamından kaynaklanan sorunları belirleyip bu sorunlara çözüm üretebilme potansiyeline sahip birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada kent konseyleri bünyesinde yer alan kadın

meclislerinin de kadınların kent yaşamından kaynaklanan sorunları tespit edip bu sorunlara çözümler üretilmesi açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Araştırmanın amacı, kent konseyi kadın meclisinin kadınların kent yaşamından kaynaklanan ihtiyaç ve taleplerini belirleme ve bunları yetkili birimlere iletme deneyimlerinden yola çıkarak bu meclislerin kent yaşamındaki toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik katkılarını değerlendirmektir. Bu noktada araştırmada iki temel soruya cevap aranmaktadır. Birinci olarak kadın meclisi, kadınların kent yaşamından kaynaklanan ihtiyaçlarını nasıl belirlemekte ve bu ihtiyaçlar genel olarak hangi alanda yoğunlaşmaktadır? İkinci olarak ise kent yaşamında kadınlara özgü olan ihtiyaçların karşılanmasında kadın meclisi nasıl bir rol üstlenmekte ve bu ihtiyaçlar yetkili yerel yönetim birimlerinden ne ölçüde karşılık bulmaktadır?

4.2.Araştırmada Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak “yarı yapılandırılmış mülakat” yöntemi kullanılmıştır. Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri ile görüşmeler yapılmış ve bu görüşmelerde meclis üyelerine önceden hazırlanan sorular yönetilmiştir. Ancak görüşmenin seyri doğrultusunda soru formu dışında farklı sorular da katılımcılara sorulmuştur. Mülakatlar 23 Mart-25 Mayıs 2021 tarihleri arasında yapılmış ve her biri yaklaşık olarak 25-30 dakika sürmüştür. Mülakatlar, katılımcılara telefonla ulaşıp randevu alınmak suretiyle yapılmıştır. Pandemi ve bu süreçte ortaya çıkan kısıtlamalardan dolayı görüşmeler yaklaşık üç ay gibi uzun bir zaman dilimi içinde gerçekleşmiştir. Mülakatlarda katılımcıların izni doğrultusunda ses kaydı alınmış ve bu ses kayıtları daha sonra yazılı bir doküman haline getirilmiştir. Mülakatlar sonucu elde edilen veriler “betimsel analiz” yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

4.3.Araştırmanın Etik İzinleri

Araştırmanın etik kurulu raporu, Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığının 03.03.2021 tarihli ve 32 sayılı toplantısında alınmıştır.

4.4.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri oluşturmaktadır. Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi Nisan 2018’de kurulmuş ve ilk olağan genel kurulda başkanını seçip 20 kişilik icra kurulu oluşturulmuştur. Meclisin çıkarmış olduğu yönetmeliğe göre kadın meclisi Sapanca’da yaşayan tüm kadınlardan oluşmakta olup kendi aralarından seçecekleri 59 üyeden oluşmaktadır. Söz konusu yönetmeliğe göre meclisin görev süresi iki yıl olarak belirtilmiştir (sapanca.bel.tr, 11.05.2021). Bu doğrultuda Meclis seçimlerinin Nisan 2020’de yapılması gerekirken pandemi koşullarından dolayı yeni seçim yapılamamıştır

Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisinde 59 üye bulunmasına rağmen, meclis başkanı ile yapılan ön görüşmelerde bu meclis üyelerinin birçoğunun pasif olduğu, meclis çalışmalarında yaklaşık 15 icra kurulu üyesinin aktif olarak yer aldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu nedenle araştırmanın örnekleme, Meclis içinde aktif olarak çalışan icra kurulu üyeleri olarak belirlenmiş ve bu üyelere ilişkin iletişim

bilgileri Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi başkanından alınmıştır. Araştırmada bu üyelerin tümü ile mülakat yapılmak istenmiştir. Ancak pandemi koşullarından dolayı 8 üye ile mülakat yapılabilmektedir.

4.5.Araştırmanın Bulguları

4.5.1. Demografik Özellikler ve STK/Siyasi Partiye Üye Olma Durumları

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

	Sayı
Yaş	
40 ve aşağısı	-
41-45	1
46-50	4
51-55	1
56-60	2
Toplam	8
Medeni Durum	
Evli	6
Bekar	2
Toplam	8
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	
Yok	1
1	2
2	2
3	3
Toplam	8
Eğitim	
İlkokul	4
Ortaokul	1
Lise	2
Ön lisans	1
Toplam	8
Meslek	
Ev Hanımı	5

Esnaf	2
Kamu Görevlisi	1
Toplam	8

Katılımcıların demografik özelliklerinden yaşlarına ilişkin dağılım incelendiğinde 40 yaş altında katılımcıların bulunmadığı, katılımcıların 45 ve üzeri yaşlarda yoğunlaşmış olduğu görülmektedir. Medeni durumları ve sahip oldukları çocuk sayısı açısından ele alındığında ise önemli bir bölümünün evli ve çocuk sahibi olduğu dikkat çekmektedir. Üyelerin eğitim durumlarına ilişkin bilgilere bakıldığında katılımcıların dördünün ilkokul, birinin ortaokul, ikisinin lise ve birinin ön lisans mezunu olduğu görülmektedir. Son olarak mesleklere ilişkin dağılımlara bakıldığında beş üyenin ev hanımı, iki üyenin buldukları bölgede esnaflık yaptığı ve bir üyenin ise kamu görevlisi olarak çalıştığı görülmektedir.

Tablo 2: Sivil Toplum Kuruluşu ve Siyasi Partiyeye Üyelik

	Var	Yok
Siyasi Partiyeye Üyelik	2	6
Sivil Toplum Kuruluşuna Üyelik	1	7

Kent konseylerinin kentte yer alan farklı aktörleri bir araya getirebilme açısından önemli avantajları bulunmaktadır. Bu nedenle katılımcılara demografik özellikler yanında siyasi parti ve sivil toplum kuruluşlarına olan üyeliklerine yönelik de sorular yöneltilmiştir. Siyasi partilere üye olan katılımcıların sayısı 2 iken herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olan kadın sayısı 1 olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüldüğü gibi katılımcıların önemli bir bölümünün herhangi bir siyasi partiye ve sivil toplum kuruluşuna üyeliklerinin oldukça düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. Görüşmelerde katılımcıların önemli bir bölümünün (siyasi partiye üye olanlar dışında) siyasete temkinli bir şekilde yaklaşmakta olduğu dikkat çekmektedir. Bazı üyeler siyasi partilerden teklif geldiğini ama bu teklife sıcak bakmadığını belirtirken, bir kısım üyeler ise böyle bir oluşum içinde olmalarının temel sebebinin kadın meclisinin herhangi bir siyasi partiye bağlı olmaması olduğunu belirtmişlerdir.

4.5.2. Kadın Meclisine Üye Olma Süreci

Yukarıda da ifade edildiği gibi Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi oldukça yakın bir tarihte kurulmuştur. Bu nedenle mülakat yaptığımız kişilerin meclise üye olma süreçleri birbirlerine oldukça benzemektedir. Üyelerin tamamı yakın çevresinde bulunan kişilerden kendilerine teklif gelmesiyle birlikte üyelik sürecinin başladığını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla meclisin oluşumunda kişisel ilişkilerin oldukça önemli olduğu dikkat çekmektedir. Meclisin yeni bir oluşum

olmasından dolayı da görüşme yaptığımız üyelerin biri dışındakilerin tamamının üye olmadan önce böyle bir yapılanma hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.

“Teklif edildi. Çağırdılar, ne yapılır diye araştırma yapıldı. Yardım ağırlıklı olacağı için kabul ettim.” (Katılımcı 1)

“Ben yokken kurulmuş. Kimleri alabiliriz diye düşünmüşler. Beni öncelikle belediye başkanı üye yaptı. Başta yapmayın çok çalışıyorum hariçten destek olurum dedim ama yok olmaz dediler. Başkanım dediyse üye olayım, olmazsa çıkarım dedim. Ama baktım çok güzel uyum sağladık herkesle, başkanımız da çok iyi uyum sağladı.” (Katılımcı 2)

“Birçok yerden teklif geldi aslında ama mecliste çok değer verdiğim insanların orada olduğunu gördüm, onlara da güvendiğim için oldum. Parti işi de olmadığına emin olunca üye oldum.” (Katılımcı 3)

“Siyaseti pek çok sevmediğim için (kadın meclisi başkanı) aradığında siyasetle ilişkisi pek hemen ve arkasında da sen olduktan sonra girerim dedim.” (Katılımcı 4)

“Üyeler zaten arkadaşlarımdı. Çevremiz de vardı. Kardeşim siyasetle uğraşınca tanıdık çok faydamız olur diye düşündük.” (Katılımcı 8).

Katılımcıların meclise üye olma sürecine bakıldığında iki konunun dikkat çektiği görülmektedir. Bunlardan birincisi üyelerin meclise üye olurken beklentilerinin yardım faaliyetleri etrafında toplanmasıdır. *“Daha çok yaraya ilaç olmak”, “manevi olarak insanlara dokunma”* vb. ifadeler katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Meclise üye olma sürecinde dikkat çeken diğer konu ise birçok katılımcı için kadın meclisinin siyaset dışı bir yapılanma olmasından dolayı kendilerine gelen teklifi kabul etmeleridir. Kadın meclisi tarafından gerçekleştirilen etkinliklerin bir siyasi parti ya da partinin kadın kolları olarak görülmemesi gerektiği katılımcıların bazıları tarafından vurgunmuş ancak çevrede buna yönelik bir algının da olduğu ifade edilmiştir.

“Kadın meclisi ile kadın kollarını ayırt etmede çok zorlanıldı. En başta bizim kadın kolları olmadığımızı ikna etmek zorunda kaldık. Üye arkadaşlarımızdan tabi ki partilerde aktif olarak çalışanlar da vardı. Onlarla bazı ufak tefek sorunlarımız oldu. Çünkü kadın meclisi her düşünceden partiden üye olduğu için siyaset yapılmadı. Yapanlar da bırakmak zorunda kaldılar. Bunun haricinde bazılarının tabi ki menfaat beklentisi oldu. Örneğin, çocuğuma iş, eşime iş veya işte ufak tefek menfaati olanlar karşılık bulamayacağını anladılar. Ya üyelikten çıktılar ya da toplantılara katılmadan yalnızca isim olarak bulundular.” (Katılımcı 5)

“Çevremde de merak edip soranlar oldu ne yaptığımızı. Onlara da anlattım işte bildiğim kadarıyla. İlerleyen zamanlarda siz ... partiye

hizmet ediyorsunuz diyenler oldu. Bunu pek kabullenmiyorlar. Sabit fikirli olunca anlamıyorlar.” (Katılımcı 4)

Katılımcıların kadın meclisine üye olma sürecinin aileleri ve çevreleri tarafından nasıl karşılandığına bakıldığında ise bu konuda katılımcıların hepsinin ortak bir görüşe sahip olduğu görülmektedir. Tüm katılımcılar meclise üye olmalarının aileleri ve yakın çevreleri tarafından olumlu bir şekilde karşılandığını dile getirmişleridir. Ayrıca katılımcılara kadın meclisi çalışmalarına katıldıktan sonra olumlu ya da olumsuz anlamda hayatlarında nasıl bir değişiklik olduğu sorulmuştur. Burada da tüm katılımcılar hayatlarının olumlu yönde değiştiğini, sosyal çevrelerinin geliştiğini ve daha fazla insanla iletişim halinde olmaya başladıklarını dile getirmişlerdir.

4.5.3. Kadınların Kent Yaşamından Kaynaklanan İhtiyaçları ve Talepleri

Yukarıda da ifade edildiği gibi kadınların kent yaşamından kaynaklanan farklı sorunları ve ihtiyaçları bulunmaktadır. Bunları tespit edebilmek için katılımcılara öncelikli olarak “Sizce kentte yaşayan kadınların karşılaştıkları en büyük sorun nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde sorunların üç konu üzerinde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Mülakata katılan dört üye ataerkil değerlerin kadınlar üzerinde yaratmış olduğu etkilerden bahsetmişlerdir.

“Rahatça güvenip gezemiyorsun etrafta. Burada da mesela tamam herkes iç içe ama bir saatten sonra evinde olmak zorundasın. Zaten eşin yoksa bir iki çıktın üç çıktın dördüncü de nereye gidiyor gibi yargılar... Burada bazen bakıyorum eşine ailesine kendini ifade edemeyen ben de varım diyemeyen ben de değerliyim diyemeyen insanlar var. Kendinin birey olduğunu unutarak önceliğe başkalarını koyuyor. Çok acı. Benim de isteklerim şudur diyemiyor. En basiti yemek yaparken ailesinin isteklerine göre yapıyor. Kendi ne istiyor diye düşünmüyor. Bunu anlatabilmek lazım. Hep bastırılmış sen kadınsın ne denirse onu yapacaksın gibi. Yerine göre saygı olarak sen saygı duyacaksın ben de duyacağım gibi. Baskı altında büyüyenler zamanla çocuğuna hükmedip eziyor. O da aynı şekilde büyüyor. Bunlar keşke eğitimle falan düzelebilsen.” (Katılımcı 7).

“En önemli problem aslında ekonomik özgürlüklerinin olmaması. Eğitim seviyeleri de önemli. Bir de kendilerini yetiştirmek olabilir... Ayrımcılık var. Sen kadınsın ne işin var konuşmalarına şahit oluyoruz. Özellikle Sapanca’da bu konu çok geniş alan kapsıyor bence” (Katılımcı 4).

“Eşler arasındaki sorunlar var tabi. Kadınların iş yükünün çok olması. Saygı olmaması özellikle.” (Katılımcı 8).

Ataerkil değerler dışında kadınların kent yaşamında karşılaşmış oldukları sorunlarla ilgili olarak sıklıkla belirtilen diğer iki sorun yoksulluk ve güvenlik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadınların kent yaşamından kaynaklanan ihtiyaçlarını tespit etmek amacıyla katılımcılara “Kadınların kentte erkeklerden farklı olan ihtiyaçları nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara bakıldığında özellikle iki ihtiyacın ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlardan ilki kadınların rahat bir şekilde vakit geçirebilecekleri mekanlar oluşturulmasıdır. Bu mekanların oluşturulmasının kadınların kamusal alanda yer almalarını sağlamaları açısından önemli olduğu kadar, kadınların buldukları mekanlarda kendilerini güvende hissetmeleri açısından da önem taşıdığı görülmektedir. Zira yukarıda da ifade edildiği gibi katılımcılar, kadınların kentte karşılaşmış olduğu sorunların en önemlilerinden birini güvenlik olarak görmektedir. İkinci olarak ise çocuklarının sosyalleşmesini sağlayacak park, kütüphane, spor salonu gibi mekanların oluşturulmasıdır.

“Özgürce gezme ihtiyacı var. Güvenemiyoruz kimseye. Ben kızımı dışarıya özgürce gönderemiyorum... Kadınların oturacağı alanlar olsa güzel olur. Mesela kadınların bir derneği gibi bir yer olsa bütün kadınlar gelse otursa güzel olur. Erkeklerin nasıl kahveleri var bizim de öyle bir yerimiz olabilir ama yok.” (Katılımcı 8).

“Kadınlar özellikle rahatlıkla oturacakları alanlar mesela park alanlarına ihtiyaç duyuyorlar. Çünkü kahveler var mesela. Oturalım vakit geçirelim gibi.” (Katılımcı 1).

“Genel olarak çocukların eğitim, güzel vakit geçirmeleri mesela bir alan bir kütüphane spor salonu olsun, kahveye değil de başka bir yerlere gitsin isteniyor. Yani çocuğum vakit geçirsün kitabını okusun oyununu oynasın veya satrancını oynasın. Mesela benim de kızım üniversiteye hazırlanırken çalışmaya merkezdeki kütüphaneye gidiyor. Burada böyle güzel bir yerde rahat çalışacağı ortam yok. Neden burada çalışmasın?” (Katılımcı 7).

Konu ile ilgili olarak son olarak katılımcılara “Kadın meclisine gelen talepler daha çok hangi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır” sorusu yöneltilmiştir. Bu konuda katılımcıların neredeyse tamamı aynı cevabı vermişlerdir. Kadın meclisine gelen taleplerin önemli bir bölümünün sosyal yardımların sağlanmasına yönelik olduğu ifade edilmiştir.

“Aslında şöyle bir şey var. Biz istem dışı bir yardım meclisine dönüştük ister istemez. Çocuğuna süt alamayan, evine kömür alamayan, eşinden şiddet gören zor durumdaki kadınların ulaştığı meclis olduk. Biz biraz tüzüğümüzün dışına çıktık. Bir yardım kuruluşu olma yolunda olduk. Daha çok mağdur kadınlar ulaştı. Farklı derneklerle topluluklarda iş yapmak istesek de pek yanaşmadılar. Ama genelde dediğim gibi mağdur kadınlar.” (Katılımcı 5).

“Taleplerin sonu sınırı yoktu. Hijyen ürünlerine kadar her türlü talep oldu. Sosyal yardımlar çok oldu.” (Katılımcı 3).

“İstekler daha çok başkanımıza gidiyor. O da bizimle paylaşıyor. O daha iyi biliyordur. Daha çok ev eşyası, fatura ödeyememe gibi sebeplerle başvuruluyor. Daha çok yoksulluk ama bazen imkanı olsa da bu sebeplerle başvuranlar oluyor.” (Katılımcı 2).

Kadın meclisine gelen talepler her ne kadar sosyal yardımlar alanında yoğunlaşsa da farklı kesimlerden gelen kadınların ihtiyaçlarında da değişiklikler olduğu dile getirilmektedir.

4.5.4. Kentlerdeki Kadınların İhtiyaçları ve Kadın Meclisinin Konumu

Kent konseyleri ve bu konseylerin bünyesinde bulunan meclislerin temel misyonu kentte yer alan farklı aktörleri bir araya getirerek özellikle dezavantajlı kesimde bulunanların yönetime katılmasını sağlamaktır. Bu noktada söz konusu meclisler içinde farklı düşüncelerin bir araya gelmesi oldukça önemlidir. Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi üyelerine kadın meclisinin kent içinde farklı kesimleri bir araya getirebilme potansiyeline ilişkin bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya katılımcıların tamamı özellikle farklı siyasi görüşlerin bir arada bulunduğunu bu farklılıklar içinde tek amacın kadınlara yönelik hizmetlerin yerine getirilmesi olduğu ifade edilmiştir. Meclis içinde aktif olarak çalışanlar arasında bir *“renk cümbüşü bulunduğu”, birlikten dirlik doğacağı düşüncesinin hakim olduğu* vb. ifadeler katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi her ne kadar farklı kesimlerden çeşitli talepler gelse de kadın meclisine gelen talepler sosyal yardımlara yönelik olmuştur. Katılımcılara *“Beklenti ve taleplerin karşılanmasında kadın meclisleri nasıl bir görev üstlenmiştir?”* sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında ise yine katılımcıların neredeyse tamamı kadın meclisinin, taleplerin karşılanmasına yönelik aracı bir misyon yüklendiğini belirtmişlerdir.

“Araştırmalar yaptık. İhtiyacımız var diyenleri gezdik evlerine gittik. Yardım edenle ihtiyacı olan arasında aracı olduk. Çalışma grupları oluşturmuştuk ancak sonradan sayı çok azalıp katılan kişi sayısı düşünce herkes her işi yapar hale geldi.” (Katılımcı 6).

“Ekibimizde beraber daha çok aracı olduk. Birebir yardımlarımız da oldu tabi ki ama daha çok vesile olduk. Kaymakamlık, belediye, şahıs veya şirket olsun bizi destekleyen insanların aracılığı ile kadın arkadaşlarımıza da ulaştık. Biz ihtiyaç sahibi ile başışçıları bir araya getirdik” (Katılımcı 5).

“Aracı olduk. Burası küçük olduğu için herkes birbirini tanıyor. Mağdurlara ulaştık birileri sayesinde. Bir şeyin altında olmadan böyle bir şeye nasıl da ihtiyaç varmış dedik. Belediyeden birkaç mütevazı yardım oldu. Stant verilmesi ve araç sağlanması gibi. Onun dışında kendimiz çalıştık.” (Katılımcı 3).

Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisinin yerine getirdiği faaliyetlere bakıldığında meclisin sosyal medya hesaplarında konu ile ilgili bilgilendirme yapıldığı görülmektedir. Bu faaliyetlere yapılaş tarihine göre yer verilirse öncelikle meclisin faaliyetlerine ilk başladığı nokta kadın meclisini Sapanca'ya tanıtmak olduğu söylenebilir. İlçe sınırlarında kaymakamlığa, müdürlüklere ve bazı siyasi partilere ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Kuruluşunun üzerinden uzun bir zaman geçmeden aile, kadın ve çocuk konulu seminerler düzenlenmeye başlamış ve

devam etmiştir. Sık sık tekrar edildiği üzere faaliyetlerin büyük bir kısmı sosyal yardım alanında yoğunlaşmış, ramazan ayı ve sonrasında erzak yardımları, kira ve fatura destekleri verilmiştir. Sapanca El Sanatları Festivali kapsamında 2018 yılında yiyecek standı açılmış, meclis üyesi kadınlar da gönüllülük esasıyla çalışarak ihtiyaç sahibi kadınlara destek olmak amaçlanmıştır. Festival alanında çocuk istismarı konusunda yürüyüş düzenlenmiştir. Yine mağdur kadınlar için kermes düzenlenmeli bazı bireylerin ameliyat masraflarının ödenmesine yönelik çalışılmıştır.

Meclis olarak ŞÖNİM ziyareti yapılmış ve yapılabilecekler hakkında bilgi alınmıştır. Bu konudaki girişimler sonrası ŞÖNİM'e yönlendirilen kadınlar olduğu belirtilmiştir. Sapanca'nın tanıtımı amacıyla bir televizyon kanalına yemek yarışmasına katıldıklarını belirtmişlerdir. 2019 yılının Nisan ayında "Çocuklara Vurmayın" isimli ücretsiz tiyatro düzenlenmiş, farklı ilçelere giderek herkese ulaşmak amaçlanmıştır. Öğrencilerle de iş birliği yapılmış "İyiliğe Uzanan Eller Projesi" ile ihtiyaç sahiplerine koliler gençler ve kadın meclisi üyelerince bizzat dağıtılmıştır. Sapanca El Sanatları Festivalinde 2019 yılında da bir yiyecek standı ile ihtiyaç sahiplerine yardım amaçlanmıştır. 2019 yılının ağustos ayında düzenlenen Sapancafest organizasyonunda da aynı amaçla bir araya gelinmiştir. Yardımların dışında çevre temizliğine dikkat çekmek amacıyla, Dünya Temizlik Gününde çöp toplama ve temizlik etkinliği düzenlenmiştir. Avrupa Hareketlilik Haftasında ise "arabadan in, bisiklete bin, doğayı koru" diyerek bisikletlerle dikkat çekilmesi amaçlanmıştır.

Kadına şiddete dikkat çekmek amacıyla konsey adına bir kısa film çekirtilmiş, sosyal medya hesapları aracılığıyla paylaşılmıştır. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle yine 2020 yılında ŞÖNİM ziyaretinde bulunulmuş, koruma altındaki kadın ve çocuklarla takı eğitiminde buluşulmuştur. 2020 yılı mart ayı ile başlayan pandemi ile faaliyetler konusunda sorunlar yaşanmaya başlamış, özellikle meclisin yeniden yapılması gereken seçimlerin yapılamaması ile kadın meclisi faaliyetlerinin birçoğu ileriki tarihlere ertelenmiştir. Pandemi ile yapılan bazı faaliyetlere bakıldığında öncelikle nöbet tutan güvenlik güçlerine yemekler hazırlanmıştır. Sokağa çıkma yasağı sürecinde sokak hayvanlarının beslenmesinde yardımcı olmuşlardır. Özellikle pandemi durumundan daha fazla etkilenmiş olan dezavantajlı gruplara yönelik bayram vesilesiyle hediyeler verilmiştir. Bu süreçte erzak yardımları da devam etmiştir.

Konu ile ilgili kadın meclisi üyeleri ile yapılan görüşmelerde üyeler yukarıda yer alan faaliyetlerden bahsetmiş olup bu faaliyetlerden özellikle sosyal yardıma yönelik olanları üzerinde durmuşlardır.

"Festivalde yer verdiler orada çalıştık ve elde edilen gelirle hasta kişilerin tedavilerinde kullandık. Şiddet gören kişilere yardımlarımız oldu. Evinde hiç eşyası olmayanların evlerini tamamlamalarına yardım ettik."
(Katılımcı 1)

"Yetimlere yardım eden bir kişi ile iş birliği yaptık. İftar veriyoruz dediler hemen gittik. Partileri ziyarete gittik. Festivalde beraber çalışarak gelir ile hastaların tedavisine harcadık." (Katılımcı 2).

“Pandeminin başında çocukların bilgisayar ve tablet ihtiyacını milli eğitimle ortak çalıştık ve karşıladık.” (Katılımcı 5).

Konu ile ilgili olarak ayrıca *“Kadın meclisinin kentte yaşayan kadınların kent yönetimine katılımına bir katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?”* sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara bakıldığında böyle bir oluşumun kadınların yönetime katılımını sağlamak açısından olumlu bir etkisi olduğu ifade edilmiş, Sakarya'nın ilçelerinde de bu meclislerin kurulması gerektiği dile getirilmiştir. Ancak yönetime katılımı sağlayacak bir araç olarak görülebilmesi için meclise gerektiği desteğin verilmesi gerektiği sıklıkla belirtilmiştir. Meclis üyeleri tarafından en fazla dile getirilen sorunlardan biri kadın meclisine yeterli desteğin verilmediği noktasında toplanmaktadır.

“Bir desteklense baya bir ses getirmesi mümkün. Yapılanlar bir görülsse gerçek anlamda bakılsa ne kadar faydalı olduğu idrak edilse ve itiraf etmeli. Mücadele edip fasa fiso gibi görülünce insanın şevki kırılıyor.” (Katılımcı 7).

“Aslında amaç o. Fakat biz bu amaca ulaşamadık. Siyaset sadece erkeklerin işiymiş gibi davranılıyor. Ama olması gerekiyor. Her belediyeye her muhtarlığa müdürlüğe bir kadın eli değmesi gerekiyor”. (Katılımcı 5).

“Tabi ki biraz destek gelse çok olur. Ama işte pek desteğimiz yok.” (Katılımcı 8).

4.5.5. Kadın Meclisinin Belediye ve Sivil Toplum Kuruluşları İle Olan İlişkileri

Kent konseyleri ve altında yer alan kadın meclislerinin amaçlarının gerçekleştirilmesi yolunda belediye ile olan ilişkilerinin önemli olduğu bilinmektedir. Özellikle kent konseylerinin *“farklı paydaşları bir araya getirmek”* işlevi bulunmaktadır (Emrealp,2005:65). Bunun gerçekleştirilmesinde kent konseyleri ve meclislerinin kentte yaşayan tüm yapıları kapsamaları ve STK, üniversite, meslek odaları gibi birimlerin de aktif katılımları gerçekleştirilmelidir (Emrealp, 2005: 61).

Kent konseylerinin hayata geçirilmesinde temel amaç sıklıkla tekrarlandığı üzere yerel yönetimlerde katılımı artırmaktır. Belediyelerin altında konumlanan kent konseyi ve alt meclislerin, belediyelerle olan rolü oldukça önemlidir. Çünkü belediye ile ortaklık kurulmadığı sürece süreç yetersiz kalacak ve istenen sonuç elde edilemeyecektir. Belediyelerin YG21 sürecinde *“kolaylaştırıcı”* olması gerektiği kabul edilmektedir (Emrealp,2005:40).

Konu ile ilgili olarak katılımcılara *“Sizce yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusundaki öncelikleri neler olmalı ve bu öncelikler doğrultusunda neler yapılmalıdır?”* sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara bakıldığında kadın meclisi üyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüş, kadın erkek eşitliğinin sağlanması için özellikle belediyeler tarafından daha fazla destek verilmesi gerektiği görüşleri dile getirilmiştir.

“Belediyeler daha çok kadınlara yönelik kadınların kendilerini maddi ve manevi olarak iyi hissedecekleri şeylere ön ayak olabilir. Mesela erkekler kahvede toplanıyorsa hanımların da öyle oluşturacakları yerler olmalı. Mesela Sapanca’da bir kadın sığınma evi yok. Yaşlı bakım evi yok. Bu tarz şeylere öncelikle ön ayak olabilirler. Kadınlara girişimcilik sağlayabilir yardımcı olabilirler. Ama gerçekten Sapanca çok geriden geliyor. Belediyelerimiz kadın erkek eşitliğinde çok geriden geliyoruz.” (Katılımcı 4).

“Yani şöyle aslında tabi ki her şeyden önce eşit haklar verilmeli. O kadın yapamaz diye düşünülmemeli artık. Çünkü bir kadınlar olarak artık her şeyi yapabiliyoruz. Tabi ki erkekler ile kadının beden gücü eşit diyemeyiz ama beyin gücü eşit. Yani bir erkeğin beyni ile yapabileceği her şeyi bir kadın da yapabilir. Biraz daha fırsat verilmeli. En azından kadın çalışanlar alınmalı, sorumluluk verecekleri kişileri kadınlardan da seçmeliler. Bu da onlar için çok zor. Bir erkek hegemonyası var maalesef bütün dünyada da geçerli ama bizim ataerkil yapımızdan dolayı Türkiye’de fazla. Bunu yavaş yavaş kırıyoruz ama kadını cinsel obje olmaktan çıkarıp iş kadını olabileceği, işinde çok iyi olabileceği zihniyetine geçilmeli.” (Katılımcı 5).

“Biz istiyoruz ki biz bu kadar çaba harcıyoruz her yerde kadınlar olarak. Neden bu erkekler ellerindeki imkanın fazlasını biraz da destek olarak kullanmıyorlar? Kimisi doğru diyorsun diyor. Kimisi de önemsemiyor. Nasılsa bu kadınlar yapıyor bizden iyi yapıyor diyorlar. Bizi de belediyeye dahil etsinler madem kendileri gibi. Rahatça maddi imkanlardan faydalanalım fazlasıyla.” (Katılımcı 2).

5393 sayılı Kanun’un 76. maddesine göre “kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir.” (Belediye Kanunu, 2005). Kadın meclisinin belediye ile mevcut olan ilişkilerini değerlendirebilmek için “Kadın meclisi tarafından hazırlanmış bir proje belediye meclisinde görüşülüp belediye tarafından uygulamaya aktarıldı mı?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Katılımcıların tamamı, birtakım projelerin hazırlandığını ama bunlardan hiçbirinin uygulamaya aktarılmadığını dile getirmişlerdir. Katılımcılardan bazıları belediyenin sadece afiş, pankart, stant vb. konularda destek sağladıklarını ifade etmişlerdir. Belediye ile ilişkilerde konusunda dikkat çeken en önemli nokta kurumsal bir ilişkiden ziyade kişisel ilişkilerin ön planda olmasıdır. Özellikle belediye başkanının değişimi ile belediye ile olan ilişkilerde de değişiklik olduğu, kadın meclisinin belediye başkanına kendilerini tanıtmaya konusundaki çabaları sıklıkla ifade edilmiştir.

“Tabi her proje için dosya hazırlayıp veriyorduk zaten. Habersiz bir şey yapmadık aslında. Ancak uygulandı diyeceğimiz bir şey olmadı belediye tarafından.” (Katılımcı 1).

“İlk başladığımızda başkanımız bizimle çok ilgiliydi. İletişimimiz çok daha iyiydi. Yeni başkanla o iletişimi pek sağlayamadık. Pandemi de girince henüz olmadı. Ama bizi kuran başkanımız her zaman destekçimizdi. O öncelik olmuştu. Çekemeyenler de oldu tabi. Biz yapmak istediklerimizi konuşup yazıp imzalayıp belediyeye veriyorduk.” (Katılımcı 4).

“Kurulduktan sonra seçim oldu ve bizi kuran başkan değişti. Yeni başkanın da bizi tanıma süresi oldu. Bahsettiğim doğa eğitimi projesi geçecekti ama pandemiden dolayı yapılamayacağı için askıda kaldı. Biz her ay iki dosya hazırlayıp kaymakamlık ve belediyeye veriyoruz.” (Katılımcı 5).

“Bazı şeyleri yapamadık. Önceki başkan değişince yeni başkanı da tanıyorum daha çok ilgilenebilirim. Ama hastalık girince durdu.” (Katılımcı 2).

Kadın meclisinin sivil toplum kuruluşları ile olan ilişkilerine bakıldığında ise bu konuda da tüm üyeler aynı görüşü dile getirmişlerdir. Kentteki farklı sivil toplum kuruluşları ile iletişime geçme noktasında girişimlerin olduğu ancak herhangi bir destek gelmediği belirtilmiştir. Hatta bu konuda sadece sivil toplum kuruluşları değil siyasi partilerin kadın kolları tarafından da destek görülmediği bir katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Yapılan görüşmelerde ilişkilerin her ne kadar yeterli düzeyde olmasa da belediye ve kaymakamlık gibi resmi kurumlarla sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durumun nedenlerine bakıldığında bir üyenin belirtmiş olduğu görüşlerin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

“Yapmak istedik ama onlar yanaşmadı. Onun haricinde İzmit Başiskele Belediye başkan yardımcısı çok destekledi. Geyve’de kaymakam ve belediye ile görüşmelerimiz oldu. Sivil toplumdaki çok belediyeler ile oldu. Siyasi oluşum gibi görüldük sanırım fazla yanaşmadılar.” (Katılımcı 5).

Yapılan görüşmelerde kadın meclisinin işlevlerini yerine getirebilmesi için yapılması gerekenler noktasında hem fikir oldukları görülmektedir. Katılımcıların tamamı mali destek sağlanması gerektiğini vurgulayarak belediyenin bu konuda daha fazla destek olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar şu zamana kadar herhangi bir mali destek almadıklarını, kendi imkanları doğrultusunda faaliyetlerini yerine getirdiklerini ve bu faaliyetlerin daha geniş kapsamda sürdürülebilmesi için mutlaka maddi açıdan desteklenmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Mali destek olsaydı daha iyi işler yapabiliriz aslında. Ancak biz hiç görmedik.” (Katılımcı 6).

“Belediyenin de çok fazla destek olması gerekiyor. Bizim yapabildiğimiz veya yapamadığımız birçok şey var. Yapamadıklarımız kısmında yardım verilmesi çok önemli.” (Katılımcı 1).

“Bize kimse destek olmadı ki. Ama bu işleri de sürekli birilerinin başlılarıyla yapamayız. Gönüllülerle yürüttük hep. Kaymakam arkamızdaydı mesela oda verecekti ama belediye arkamızda durmadı.” (Katılımcı 8).

“Para olarak biz toparlıyoruz yapıyoruz. Ama biraz da belediye destek yaptı mı her şeyi yapabiliriz. Her şeyi kendi imkanlarımızla yaptık. Kendi arabalarımızı kullandık. Bizim bazı isteklerimizi yapsınlar. Hiç destek almadık mesela kendimiz yaptık. Bir iki sefer başkanımız yardım konusunu açtı ama vermeyince hep kendi imkanlarımızla yaptık. Ama aslında kadın meclisine şu kadar gelecek diye olmalı. Belediye bize böyle bir şans tanırsa daha

çok işler yapabiliriz. Her zaman elimizde olmuyor. Yarın biz de olmayabiliriz. Biz çok çaba harcıyoruz. Neden mesela belediye bize destek olmayacak? Neden istemiyorlar? Bazıları diyor ki zaten belediyemizden yardım yapıyor. Bizler de kadınlar olarak ortaya çıkıp daha fazla işler yapıyoruz diyorum. Belediye başkanının istemesi lazım.” (Katılımcı 2).

“Bence engel konulmamalı. Şunu yap yapma gibi yönlendirme olmamalı. Gerçekten ciddi anlamda toplumun tepkisini çekmeyecekse belediye ve kaymakamlık her türlü faaliyetlere destek olmalı sonuna kadar. Birazcık da maddi yardım yapmalı. Aslında tüzükte var ama biz hiç almadık. Çok şanslıydık çok güzel sponsorlar bulduk. Çok güvenilir bir meclis olduk. Ama duyularımız da oldu. Mutlaka önümüze siyasi engel çıkarıyorlar. Bu da yapılacakları kısıtlıyor. Sonuçta biz bir meclisiz. Önümüz açık olmalı.” (Katılımcı 5).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Kadınların kamusal hayata katılımlarının en önemli ayaklarından birini kentler olmasından dolayı özellikle son yıllarda toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politikaların gündeme gelmesi ve uygulanmasında yerel yönetimlerin daha da önemli hale gelmeye başladığı görülmektedir. Ancak kentsel hizmetlerin belirlenmesinde cinsiyet körü politikaların yürütüldüğü ve kentsel hizmetlerden yararlanırken kadınların erkeklerden dezavantajlı konumda bulunduğu literatürde sıklıkla dile getirilmektedir. Kent konseyleri bünyesinde yer alan kadın meclislerinin kadınların kentsel alanlarda ortaya çıkan sorunlarını tespit etme ve yerel düzeyde yer alan aktörlerle iş birliği içinde olarak bu sorunlara çözümler üretmesiyle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına katkı sağlama potansiyeli bulunmaktadır.

Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi üyeleri ile yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile bu meclislerin kent yaşamındaki toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına olan katkılarını değerlendirmek amacıyla yapmış olduğumuz araştırmada ulaşılmış olduğumuz sonuçlar aşağıdaki şekilde değerlendirilebilir.

Öncelikli olarak görüşme yapılan kadın meclis üyelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Onlara göre kadınların kent yaşamında karşılaştıkları en büyük sorunlar ataerkil değerlerin baskın olması ve kentlerin kadınlar için güvenli alanlar olarak görülmemesidir. Bu noktada meclis üyelerinin yerel yönetimlerden en temel beklentileri, kadınların vakit geçirebilecekleri mekanlar oluşturulması, kentsel alanda güvenli bir şekilde kadınların hareket edebilmelerinin sağlanması, kadın sığınma evlerinin kurulması ve kadın erkek eşitliğini sağlayacak politikaların geliştirilmesidir. Ancak kadın meclisine gelen taleplere bakıldığında bu taleplerin büyük oranda sosyal yardımlar alanında yoğunlaşmış olduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisinin gerek sosyal medyada yer alan faaliyetlerine ilişkin yapılan bilgilendirmelerde gerekse de görüşmelere katılan üyelerin ifadelerinde, bu meclisin yerine getirmiş olduğu faaliyetlerde

sosyal yardım boyutunun ön planda olduğu görülmektedir. Bu da kadın meclisinin amacının dışında bir misyon yüklenmesi sonucunu yarattığı söylenebilir.

Kadın meclisinin konumuna ilişkin elde etmiş olduğumuz sonuçlara bakıldığında meclisin kentteki farklı aktörleri bir araya getiremediği görülmektedir. Özellikle sivil toplum kuruluşları (STK) ile kadın meclisi arasında herhangi bir ilişki bulunmadığı dikkat çekmektedir. Benzer bir ilişki kadın meclisi ile siyasi partiler ve partilerin kadın kolları açısından da ortaya çıkmaktadır. Bunun en temel sebeplerinden birinin kadın meclisinin siyasi bir oluşum ya da belediyenin siyasi yapısının bir ayağı olarak görülmesi olarak değerlendirilebilir. Meclisin kent içinde resmi aktörler (Belediye, kaymakamlık) ile sınırlı düzeyde ilişkileri bulunmaktadır. Ancak Meclisin farklı aktörleri değil de farklı siyasi düşünceleri bir araya getirebildiği de görülmektedir. Meclis üyeleri arasında ortak paydanın kadın sorunlarına çözüm üretme olduğu görülmüştür.

Kadın meclisinin belediye ile olan ilişkilerine bakıldığında ise dikkat çeken en önemli nokta, bu ilişkilerin kurumsallaşmadığı, büyük oranda kişisel ilişkilere dayalı kaldığıdır. Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisi açısından ele alındığında Meclisin oldukça yeni bir oluşum olması kurumsallaşma sürecinin tamamlanmamış olmasına etki etmiş olduğu söylenebilir. Ancak yine de belediye ile olan ilişkilerde özellikle de belediye başkanının Meclise olan bakış açısının oldukça önemli olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmada elde edilen bir diğer sonuç, Meclisin yerine getirdiği faaliyetlerin üyelerinin tamamen kişisel çabalarına dayalı olarak ortaya çıkması, Meclise yönelik herhangi bir desteğin bulunmamasıdır. Sosyal yardım faaliyetlerine ağırlık veren Meclis, bu faaliyetlerini yerine getirirken daha çok aracı bir misyon yüklenmiştir.

Araştırmada iki temel sorunun cevabı aranmak istenmiştir. Bunlardan ilki kadın meclisinin, kadınların kent yaşamından kaynaklanan ihtiyaçlarını nasıl belirlediği ve bu ihtiyaçların genel olarak hangi alanlarda yoğunlaştığıdır. Araştırma sonucu elde etmiş olduğumuz bulgulara göre, Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisinin kent yaşamındaki farklı aktörleri bir araya getiremediği görülmektedir. Bu durumun elbette ki çok farklı sebepleri olabilir. Ancak en önemli etkenlerden birinin kadın meclisinin siyasi bir oluşum olarak görülmesi olduğu söylenebilir. Farklı aktörlerin sürece dahil olamaması farklı taleplerin Meclise ulaşamamasını etkilediği düşünülmektedir. Bu noktada kadın meclisine gelen talepler de doğrudan kadınlara ilişkin olmaktan ziyade kentsel alanda yoksulluktan kaynaklanan sorunlar olmaktadır. Araştırmada cevabı aranan ikinci soru kent yaşamında kadınlara özgü olan ihtiyaçların karşılanmasında kadın meclisinin nasıl bir rol üstlendiği ve bu ihtiyaçlara yönelik taleplerin yerel yönetim birimlerinden hangi düzeyde karşılık bulduğu idi. Elde edilen bulgulara bakıldığında, sorunlara çözüm bulmak amacıyla yerine getirilen faaliyetler üyelerin kişisel çabalarına dayanmaktadır. Kurumsallaşma düzeyinin düşük olması kadın meclisinin faaliyetlerini kısıtlayan en önemli sebeplerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle belediye ile olan ilişkilerde bu durum daha da

belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Belediye başkanının Meclise olan bakış açısı belediye tarafından verilen desteği büyük ölçüde etkilemektedir. Ayrıca kadın meclisi tarafından belediyeye gönderilen projelerden hiçbirinin belediye meclisinden geçmemesi belediye ile kadın meclisi arasındaki ilişkinin oldukça yetersiz olduğunu göstermektedir. Tüm bu bulgulara dayalı olarak Sapanca Kent Konseyi Kadın Meclisinin yerel düzeyde toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar oluşturulmasına olan etkisinin oldukça sınırlı düzeyde kaldığı söylenebilir.

Kadın meclislerinin toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar üretilmesine daha fazla katkı sağlayabilmeleri için birtakım şartların oluşması gerektiği düşünülmektedir. Öncelikli olarak bu meclislerin mali ve idari açıdan kurumsal anlamda güçlendirilmeleri en önemli unsurlardan biridir. Ayrıca kentteki sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Kentteki en temel sorunlardan birinin yoksulluk olması ve bu yoksulluktan en fazla etkilenen kesimlerin başında kadınların gelmesi meclislerin işlevini etkilemekte ve bu meclisleri yardım kuruluşlarına dönüştürebilmektedir. Son olarak meclislerin siyaset dışında kalmaları ve meclislerde ortak paydanın “kadın sorunları” olması özellikle farklı aktörlerin de meclise dahil olabilmeleri açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar- Savran, Gülnur (2002), “Özel/Kamusal, Yerel/Evrensel İkilikleri Aşan Bir Feminizme Doğru”, *Praksis*, Sayı: 8, s. 255-306, <http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/008-09.pdf>, 19.12.2020.
- Akman, Çiğdem (2018), “Kent Konseylerini Yeniden Düşünmek: Türkiye’nin Kent Konseyleri Birliğine Üye Olan Kent Konseyleri Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi*, Cilt: 5, Sayı: 3, 740-764.
- Akman, Çiğdem (2019), “Kent Konseylerinde Kadın Eli: Söke Kent Konseyi Kadın Meclisi Üzerinden Değerlendirme”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 3, s. 396-410.
- Alkan, Ayten (2005), *Yerel Yönetimler ve Cinsiyet*, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Arat, Necla (2017), *Feminizmin ABC’si*, 3. Baskı, Say Yayınları, İstanbul.
- Atvur, Senem (2009) “Yerel Gündem 21 ve Çevre: Antalya Kent Konseyi Örneği”, *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 33, Sayı: 2, 231-241.
- Bektaş, Serkan (2019), “Katılımcı Kent Konseyi Modeli”, *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, s. 76-91.

- Belediye Kanunu (2005, 3 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 25874), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, 13.03.2021.
- Biricikoğlu, Hale (2015), "Kadınların Kent Yönetimine Katılımlarının Yeni Araçlarından Biri Kent Konseyi Kadın Meclisleri: Sakarya Kent Konseyi Kadın Meclisi Üzerine Bir Araştırma", 7. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı, Editör: Recai Coşkun ve Diğerleri, s. 614-625.
- Biricikoğlu, Hale (2020), "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Belediyeler: Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı İmzalayan Belediyeler Üzerinden Nitel Bir İnceleme", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 2, s. 21-56.
- Candan, Mehmet (2019), Sosyal Pazarlama ve Kar Amaçsız Örgütlerde Gerçekleşen Sosyal Pazarlama Faaliyetleri: Manisa Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Connel, R.W (1998), Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, Çev. Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Dökmen, Zehra (2019), Toplumsal Cinsiyet, 10. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Emrealp, Sadun (1998), "Yerel Gündem 21", Öneri, Cilt: 2, Sayı: 10, s. 27-28.
- Emrealp, Sadun (2005), Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı, IULA- EMM (UCLG- MEWA) Yayını, İstanbul.
- Erkul Hüseyin, Tan Baykal ve Hüseyin Kara (2013), "Kent Konseylerinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme: Çanakkale Kent Konseyi Örneği", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 22, s. 85-105
<https://www.sapanca.bel.tr/Haberler/Detay/Sapancanin-Ilk-Kadin-Meclisi-Kuruldu-24-04-2018>, 11.05.2021.
- KA-DER (2020), Kent Konseyi Kadın Meclisleri İzlenmesi, Kadın Adayları Destekleme Derneği Yayınları, İstanbul.
- Kent Konseyi Yönetmeliği (2006, 8 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 26313), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=10687&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, 13.03.2021.
- Kocaoğlu, Mustafa (2015), "Yerel Sürdürülebilir Kalkınma ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği Üzerinden Uygulamalı Bir Çalışma", Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi, s. 97-117.
- Kutlu, Ömer, Sefa Usta ve Mustafa Kocaoğlu (2009) "Vatandaş Odaklı/ Vatandaşın Odakta Olduğu Yönetim: Kent Konseyleri ve Selçuklu Belediyesi Örneği", Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 18, s. 507-532.
- Örselli, Erhan, Erdal Bayrakçı ve Selçuk Kahraman (2016), "Yerel Yönetişim ve Kadın Meclisleri: Karatay Kadın Meclisleri Örneği", International

- Periodical for Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt: 11, Sayı: 12, s. 985-999.
- Özlu, Rukiye Mehtap (2020), "Kent Konseyi Kararlarının Değerlendirilmesi", Erciyes Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 55, s. 117-140.
- Pınarcıoğlu, N. Şirin (2013), ""Yerel Siyaset ve Yerel Yönetimlerde Cinsiyetçi Örüntüler" Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 8, s. 64-80.
- Sağır, Meral (2003), "Küreselleşme Süreci ve Siyasal Katılımda Yeni Arayışlar: Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi Kadın Meclisi", Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt: 12, Sayı: 4, s. 28-41.
- Sumbas, Ahu (2013), "Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumu", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 3, Sayı :1, s.31-44.
- Sumbas, Ahu, Uğur Ömürgönülşen (2018), "Etkin Bir Yerel Paydaş Olma yolunda Kadın Meclislerinin Karşılaştığı Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme: Ankara Kadın Meclisleri Örneği", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 32, Sayı: 1, s. 65-81.
- Şahin, Funda (2011), Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri Etkinlikleri ve Üye Profilleri, Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- UNDP (United Nations Development Programme) <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>, 20.02.2021.
- Üner, Sarp (2008), "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği", Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Yüksel, Murat (2003), Feminist Hukuk Kuramı ve Feminist Düşünce Teorileri, Beta Yayınları, İstanbul.

SOUTHEAST EUROPE; TRADITIONAL RIGHT-WING ORIGINS, ORGANIZED CRIME, AND EU'S AND NATO'S POLITICIZATION

Faruk Hadžić¹

Abstract

The study argues that the region remains structurally fragile and right-wing radical, economic-political undervalued, with external anti-EU and NATO geopolitical entities' influence, organized crime sources, with a necessity for joint-ethnonational cooperation implements. The Balkan history is the building material of collective identities within the discourse of "our vs. their victims." The security and stability of Southeast Europe continue to be undermined by unresolved status issues. After the conflicts manifested in varying intensities fearing region by metaphor Balkanization as the final eschatological calamity, the region entered into a post-conflict vacuum whose essential determination is a crisis. The diagnosis of several countries in bifurcation leads to testing different experimental concepts from the international political laboratories. Ethnopolitics pursue containment policies; "hybrid wars," radical right-wing movements, and historical revisionism affect the regional security paradigm. Under the intensity of post-war ethnonational inappropriate leadership, some countries could exert a similar path as a nation, "returning" into a "far-right society." Besides Croatian and Serbian traditional radicalism, historically non-traditional doctrines of post-war foreign ideological Islamic extremist influence are noticeable over a tiny percentage of the Bosniaks. Ethnic-confessional nationalism is the opposing concept of Western nationalism; prevailing ideologies in former Yugoslav states are legitimized by the post-war denominational purity, influencing fragile security. The war and post-war illegitimate legacy enabled a political economy of corruption within a sociopolitical climate. Close broader cooperation is crucial to preventing trans-European criminal expansion and radicalization due to Balkan historical roots. Croatia *misapplied EU and NATO membership to implement its foreign policies and requires the EU and NATO's affirmative action (e.g., ICTY convictions rejection, claims of B&H Islamic extremism as an EU security risk)*. The regions' collective accession to the EU would encourage better regulation of ethnic relations, reduce organized crime and protect national minorities within a complete normative definition and a better human rights application.

Keywords: Southeast Europe, Right-wing, Ethnopolitics, Organized crime, EU and NATO

¹ Independent researcher/scholar, Bosnia and Herzegovina, faruk.hadzic01@gmail.com ORCID: [0000-0003-1158-7858]

Makale Gönderim Tarihi: 31 Mayıs 2021

Makale Kabul Tarihi: 26 Ekim 2021

INTRODUCTION

The study argues that the region remains structurally weak, fragile, and right-wing radical, economic and political undervalued, with external anti-EU and NATO geopolitical entities' influence, organized crime sources, with a necessity for joint-ethnonational cooperation implements.

There is little in the recent century of political past of the Balkan peoples that is valuable and should be celebrated. Except for quiet historical periods that were short-lived primarily and anti-fascist resistance in World War II, all that history is torturous, shameful, and violent. The countries of Southeast Europe, in general, have shown minor progress in the post-Cold War transition processes. The intertwining of unresolved conflicts culminating in bloodshed and war crimes has distanced the region from European integration. Given the previous Balkanization process, wars, poverty, and recessions, Southeast European countries find it very difficult to establish good neighborly relations and find it challenging to recover their resources and realize EU accession criteria. Thus, the security remains fragile. Even when they had independent states and mainly were subordinate, constantly shedding their own or others' blood to sustain the ruling dynasties, and return to the past that glorifies those times and their actors in itself is a pathological desire to celebrate their evils, mourn the collective sufferings of the past, or reckon with historical and present enemies. While the narratives of extremists in the "West" are mainly aimed at immigrants facing failed integration, socio-economic marginalization, and a sense of injustice and inequality, radicalization in the Western Balkans occurs mainly in their domestic communities with similar challenges. The dynamics of extremist groups are such that they offer young people a sense of belonging, fulfillment, inclusion, equality, dignity, and purpose and often fill psychological gaps that have remained open in their lives.

The pasts of the Balkan peoples are full of evils of all forms, and any uncritical memorialization of them means, at the same time, invoking the evil spirits of the past. Multiethnic and multi-religious conflicts in the Balkans at the end of the last century created an unstable security environment in which the risks of new interethnic pogroms became even more diverse and dangerous. These conflicts, supported by neo-Nazism, mythology, ethnic chauvinism, and religious extremism, as a mobilizing ideology, have created an explosive, dangerous and traumatic environment in which the possibility of multiethnic/religious dialogue in this area is increasingly being challenged. The consequences of the Balkan wars are that a vast European country with a reputation in the East and the West was destroyed, and seven smaller infamous states were built on its ruins. The causes of these numerous wars, ethnic cleansing, and genocide in the Balkans were not, as some Western media speculated in the 1990s, sudden volcanic eruptions of ethnic and religious hatred embedded in the mentalities - hatred that only the most authoritarian communist dictatorship could curb. On the contrary, hatred erupted before the wars of the

1990s after a ten-year media war. The production of fear and incitement of the people has settled to this day through state media and religions among right-wing circles.

In the absence of global democratic order, there remains a fluid, fragmented and old-fashioned fight against racial, interfaith and intercultural hatred and animosity, which is a time of digital/technological revolution and growing authoritarian populism, creates new multiple threats that could explode into a new escalation of conflict in the Balkans could have dramatic consequences for all of humanity. In a figurative sense, Balkanization's notion is broader than the Balkans and means an area of destabilization and permanent conflicts between different ethnic and religious groups. It manifested at the end of the last century, primarily in ex-Yu (former Yugoslavia). The Balkan's lessons in dealing with individuals and movements that promote the "cleansing" of Europe and preserving an "identity" artificially tailored to others' hatred are proactivity. The Balkans' (un)successful fight against the historical forms of right-wing extremism in more current circumstances has become like an overflowing foundation of global right-wing networks. (Hadžić, 2020: 67) At the same time, countless events, documented by numerous researchers and, most importantly, the UN Commission of Experts, which compiled thousands of pages of material about the war, demonstrate that the driving force behind the destruction of Yugoslavia was not just nationalism but organized crime. Moreover, many similarities between terrorism and organized crime can be found in the Balkans, although terrorists differ in their ideological or religious goals. The Commission for "9/11" warned back in 2010 that the Balkans' countries face extremist groups' challenges, which we must point out before the emergence of ISIS.

The "Balkan question," no matter how autonomous its roots, cannot be understood without a broader EU and global power context. The political dialogue defines the appointment policy with EU policies as a general goal, approaching foreign policy with the Common external and security EU policy. The author indicates that Russia's relationship is considered a unique domain in these states, i.e., a particular national interest question. "It is certain that the enthusiasm in the region for the EU is declining. However, at the same time, external factors like Russia and China have little to offer. The authoritarian and corrupt elites of the Balkans would gladly accept their projects, at least to get wealthy on them." (Bieber, 2020) However, the Balkan nationalist and separatist ideas, which resurfaced with the former Yugoslavia's break-up, should be reticent and transformed within the EU.

Impossibility or incompetence should also be emphasized in European policy in settling relations in the Balkans. Thus, Western Balkans face double standards, strategies, and alliances within the EU. Moreover, with its "enlargement fatigue," the EU loses its attractiveness and influence in Southeast Europe. In all this, the transformation of these countries, which lasts alone the disintegration of Yugoslavia, is still not over, and only the presence of European

forces and their action has not yet contributed to a better situation in these states' political empowerment.

Countries are like a human-type society, in the permanent movement going through different states, evolving, adapting, and connecting. However, in addition to the demands facing the Western Balkans countries by the EU, it is valid to emphasize that the EU takes stabilization steps. The EU has pursued Western Balkans countries and still implements conditioning policies. Regional cooperation of the Western Balkans states is one of the formal conditions for improving relations between countries with the EU, and initiatives in this area can accelerate approaching the EU. European Commission Strategy for the Western Balkans in 2018 stated that candidates for accession must give the highest priority in the negotiations to the rule of law, the judiciary, and fundamental rights. Three characteristics cut across and affect the fundamental areas in the Western Balkans: low trust in institutions, high levels of informality, and policy capture. (Transparency International, 2016). Policy capture reduces trust and promotes informality. These characteristics are often found in contexts where justice and law enforcement institutions are weak, private interests heavily influence political systems, regulatory frameworks for policy-making are dysfunctional, and media and citizens cannot check the state. Together, they lower economic competitiveness and make public and democratic governance reforms extra challenging (OECD, 2017). The OECD data from 2020 show significant improvements in specific areas, which matter directly for citizens and businesses. However, economic competitiveness is held back by factors outside the finance and the economy, such as political instability and a lack of legal predictability. Thus, progress is uneven across areas, economies, and administrations. Moreover, the processes of regional integration are essential to attract foreign direct investment. Regional economic cooperation between Western Balkans states is still not at an enviable level. (Grieverson, 2020) The author argues that reasons for that were economic and political undervalue concerning the main world trends, poor communication with major European integrations, isolation from global economies, and traditionally poor political relations.

With European commissions' support, the Southeast Europe (SEE) Strategy- 2020 was created at the Ministerial Conference in Paris in 2011. It represented the Strategy embodiment of European values, and in practical terms, it sought to accelerate approximation in European norms and regulations. The SEE Strategy stressed the importance of SEE countries' further prosperity, supporting the CEFTA Secretariat, OECD -and the European Training Foundation (ETF), and other relevant regional partners. Strategy reflected SEE governments' determination to implement policies that will encourage faster social-economic growth, improve citizens' prosperity, and have more significant access to the EU market. Small political units in Southeast Europe (independent states) gather around the US and the EU, respecting the new geopolitical context

in which the total force of these two forces exceeds the "force of the other units." In joint and separate arrangements, these two forces, with different motives, refer to region countries for the future - affiliation. The EU, which is so in prospect geopolitical context reveals as a creative force of the future, with an objectified tendency whose power, (which at least should be reduced to war and thought of as war) in space Old world rises above the force other reference units, US, and on thus strongly relativizing Aaron dualistic force capacity. The US and the EU, because of their geopolitical, geoeconomic, and security reasons, are managing the crisis in Southeast Europe but inconsistent between its normative potential and current problematic aspects of process implementation policies. However, pragmatism is a critical concern in society's political and social transformation and the apparent tendency of key political actors to follow the "speech of Europe" in their daily political practice without considering the content. (Hadžić, 2020: 38)

1. The Balkan security paradigm; between the radical historical roots, democratic deficit, and organized crime

Right-wing extremism starts from the point of view that a particular ethnic group, people, race is superior to others. Thus, collectivity is preferred over individualism. Everyone is exposed to radicalization, but young people are especially vulnerable because violent extremists and terrorist organizations have various recruitment methods. Given this fact, all segments of society should provide young people with the opportunity to acquire knowledge and skills and accept appropriate attitudes and positive social values to resist the negative influence and propaganda of violent extremists and radicalized groups. Youth experiences, especially those who had an unhealthy mental and psychological environment, can make those same youth more receptive to simplified structures and less complex thinking, just as we find it in the discourse of extremism.

Additionally, a socio-economic environment dominated by high unemployment, uncertainty, insecurity, distrust of institutions and the state apparatus, the legacy of war, ethnic tensions, and rhetoric contributes to a sense of hopelessness and hopelessness on a personal level. By their character and role in the lives of the youngest generations, educational institutions are an unavoidable part of the overall effort to form young people into healthy and positive personalities. Whether education can prevent violent extremism and radicalism, the answer should be affirmative only if the primary task of education is to live universal values (peace, freedom, social progress, equal rights, and human dignity). Given that the education sector in the Balkans is divided within several ethnic historical-political contours, violent extremism begins where a society of common actual values disappears.

The new national and nation-state structure of the Balkans has opened up many unresolved identity issues. In the initial phase, language and religion were in the first place as collective criteria of affiliation. The use of a "Christian" or "European" language (Greek or South Slavic) and belonging to Orthodoxy seemed to be sufficient for belonging to the Greek or Serbian nation. However,

both criteria proved insufficient or incapable of reaching consensus to strengthen competing for national movements. Religious and linguistic differences were sharply expressed (between Christians and Muslims, on the one hand, or Greek, South Slavic, and Albanian dialects, on the other), determining affiliation could (at first glance) seem relatively unproblematic. Ethnic, national, and confessional affiliation in former Yugoslavia adds to political radicalization. When nation and religion become "controversial" identification and mark others as potentially dangerous, through a policy that allegedly aims to "affirm" and "protect" its people and their faith, then in local historical and current circumstances, it essentially implies antagonism in the most dramatic conflicts. (Hadžić, 2020: 106) The processing of war crimes in B&H (Bosnia and Herzegovina) and transitional justice for the war and genocide victims is significantly delayed. The International Criminal Court for Yugoslavia, in Hague (ICTY), dissolved, and the much-needed reform of the judiciary has stalled. All attempts to revise World War II results globally and generally change and falsify historical facts are punishable. However, in the former Yugoslavia, militant formations of Serbian Chetniks and Croatian Ustashe from the latest war, and Collaborators of Hitler's WWII genocidal formations regularly receive pensions and medals, schools, and streets are named after them, while ISIS and Ukrainian-Donbass fighters are facing indictments if they return home. (Hadžić, 2020)

States claim that the main threat from organized crime and terrorism comes from informal groups that aim to attack the state and, along the way, civil society. However, it is worth considering the credibility of the claim that the prominent radicalize, but also the main perpetrators of organized crime, both globally and in the region of Southeast Europe, were, in fact, often states. Given the powers, social status, and actual power of such perpetrators, it becomes clear that the greatest threat in the realm of "non-war security threats" stems precisely from their potential criminalization. (Hadžić, 2020) The argument is also proved by the Freedom House organization study of Western Balkans countries in 2018. Serbia was assessed as a semi-consolidated democracy, B&H, Kosovo, and Macedonia as transitional, hybrid regimes; regimes that have elements of democracy but also authoritarianism, speaks enough about the fact that these countries face fundamental problems, which diminishes their political, social, and economic opportunities in the modern world. (Freedom House, 2018)

The economic situation has only partially improved, thanks to EU funds, in Croatia. However, the system has caused the most massive exodus of the population, in the long run, reducing the tax base and jeopardizing pension health systems. A recent survey (2018) in Croatia shows that the main reasons for mass emigration are "an unorganized and corrupt state." (Jurić, 2018). The characteristics listed for this area have significantly influenced the assessment of these countries as weak. Issues such as the country's status have dominated in recent years in the operation of this region to other important priorities such as economic underdevelopment Euro-Atlantic orientation. State strategies of this

type create a culture of fear and insecurity, and public debate is often about "security." It is a security that justifies authoritarian forms of social control, mass raids, arrests, and public intimidation while cooperating with the underworld. Such campaigns in the Balkans had taken off since the fall of communist regimes when it turned out that tycoons linked to "Europeanization" and "market liberalization" either had a criminal past on their own or were cooperating with the international underworld. (Hadžić, 2020) The OSCE Committee, also addressing terrorism, has practically reaffirmed the same early warning and risk indicators. Their "global" approach to the issue is based on three dimensions of equal importance at the same level: the political-military dimension, the economic and human dimensions; - loss of political space for the opposition, civil society, and the media; - social, economic and political exclusion of some groups from the prevailing development trend; - a high percentage of young unemployed; - impoverishment, rapid decline in access to essential services; - distortive effects of development in terms of distribution and increase of horizontal inequalities; - a growing sense of loss of dignity and frequent human rights violations; - increased insecurity and perception of existing threats; - migration flows, domestic and international, caused by both economic and political reasons. Within the security framework, the author maintains that it is necessary to strengthen public confidence in the judiciary, whose practice is consistent, predictable, and in line with the European Convention on Human Rights standards.

As the Western Balkan countries seek EU membership, OCCRP's (The Organized Crime and Corruption Reporting Project- established in 2005) investigations in the region provide evidence that these countries have serious problems that need to be addressed. People linked to criminals or even criminals themselves hold political posts and are protected. Montenegro has become a state where government representatives work alongside organized crime, while Serbia's leading politicians have been implicated in high-profile corruption scandals. In recent years a sharp decline in press freedom has obstructed journalists' work in the Balkans. The journalists connected by OCCRP have found themselves the subject of smear campaigns, threats, and lawsuits orchestrated by the targets of their anti-corruption investigations. (Petrućić, 2018) Considering what has been said about organized crime, any analysis of the risks arising from terrorism and political extremism must consider the broader conditions. We can recall the events of the last century, the attack in Sarajevo on June 28, 1914, as the detonator of an unprecedented world crisis. It was also far from an isolated gesture - despite the ways it was later exploited, idealized, or denied - in that it was logically aided to some extent by external forces and in the context of politics.

Religious communities and politics are two different realities between which there should be some coexistence. Thus, power is divided into spiritual and secular, and each is (or should be) competent in its field. The common is that both of them exercise "supervision" over people. There are many examples of

this, but we are only interested in the former Yugoslavia area, where all three denominations - of course, to a greater or lesser extent - were manipulated by nationalist policies. That is why their natural effect has declined to mere and empty declarations and proclamations, reaching by its influence seldom and nowhere to the people and the faithful. In the former Yugoslavia, religious elites have sought (since 1990) to ensure that politics moves in religiously based coordinates.

The Serbian Orthodox Church openly supported acts against humanity, and soldiers were blessed before and after the Serbian clergy's crimes, emphasizing the reference of Hrebelijanovic Lazar, a fourteenth-century Serbian prince. Although the Serbian Orthodox Church has simultaneously denied significant violence and organized rapes and claimed its victimization, the presence of genocidal initiatives and public and private promotion of Muslims' expulsion from their homes is evident. Contemporary Serbian extremism shares essential characteristics with the European far-right and has its specifics that are primarily the result of the socio-political circumstances of the 1990s. Characteristics include: "normalization" of nationalism, a rise of anti-fascism, an examination of state secularism, a deficit of the rule of law, ethnic homogenization, and ethnic boundaries, anti-communism, strengthening of traditionalism and authoritarianism, fundamentalist interpretation of Orthodoxy considered a superior religion concerning other ethnic and religious groups, opposition to the ideas of multiculturalism and cosmopolitanism and hostility towards "new" minorities (LGBT) and traditional minorities (Roma). Shortly after the Milosevic regime's overthrow, Serbia was faced with the emergence of a growing number of extreme nationalist and neo-Nazi groups. Interestingly, no serious research has been conducted in Serbia so far on the motives for joining extreme right-wing organizations.

In the context of discussions on today's fight against "international terrorism" and the place that B&H has in it as potentially vulnerable, the war and post-war presence of Arab volunteers and missionaries in that country is one of the critical topics. Possibly also because the ideological influence, they have left there to date probably goes beyond their military role in the Bosnian war. It is neither an incidental nor an accidental outcome. In addition to the direct role of the mujahideen as fighters, it is vital to keep in mind that many Islamic NGOs played a crucial role not only in logistics: in short, it can be said that Islamic extremism arrived in the Balkans under the guise of humanitarian intervention. It was a form of infiltration that influenced him and the way he acted in the post-war period. In some Western Balkans countries, Salafi jihadist communities are still active, in which the official Islamic communities and the democratic order of the home country are not recognized. To purify Islam, for Islamic extremists, in these cases, means to purify it of all those impurities brought into it by the local culture or the influence of other peoples with whom Muslims in the area share numerous customs. Therefore, they believe that Muslims should be cleansed of

anything reminiscent of the behavior of local Christians. It is a way of separating Muslims from other nations, and it may have security consequences in the future. Wahhabism, as a movement, can divide into two groups. First, we have so-called peaceful or passive Wahhabis who want to live in an orthodox way, who invoke the tradition of the Prophet of Islam, who think that only they authentically, in full content, inherit the Prophet, and very often attribute to him something that never said or imitated his style of dress. However, according to the most authentic testimonies of his biographers, the Prophet never wore it that way. Therefore, such Wahhabis are not critical. Second, nevertheless, there are other Wahhabis to whom the religious worldview serves only as an excuse, and their daily practice has nothing to do not only with Islam but with any severe and virtuous religious tradition. However, paradoxically, B&H Islam has never hidden its aversion to all Wahhabi fundamentalism demonstrations that openly support their various initiatives aimed at dialogue, interfaith respect, and coexistence, which is in some ways specific to B&H's general sociological conditions; more similar to Western-Europeans of Muslim-descent. For most B&H residents, Salafism (Wahabism) is imposed on local Muslims from the outside, but Bosnian Serbs and Croats consider an influence by B&H Islamic Community. According to the study "Selefism in B&H, Who they are, how others see them, and what media reported, Socio-psychological study," the most common form of violence to which members of the Salafi movement in B&H are exposed is verbal violence, most often because of their appearance. They also challenge the way they dress, and this does not only refer to vicious criticism but also to attempts to remove those clothes. Physical abuse is also present (throwing stones, attacks by drunk people, hitting, spitting). Several people were arrested and imprisoned, only to be later released. One part of the criticism refers to their way of practicing Islam, the way of worship, and the like. They find employment challenging because of their appearance, women because of their coverage, and men because of their beards. Problems within the family are reduced to verbal threats from parents and the request to shave the beard. They encounter economic insecurity and emotional violence daily, while they encounter the most emotional and verbal violence during the week. Physical violence is present several times a year in every tenth Salafi in B&H. (Puhalo, 2016)

Furthermore, there is the phenomenon that religious leaders often became active politicians, as is the case with Muslim religious leaders. Thus, for example, the former Grand Mufti of the B&H Islamic community, Mustafa Cerić, and Serbian Sandžak (a historical geopolitical region in Serbia and Montenegro) Mufti Muamer Zukorlić were candidates for the B&H and Serbian Presidency. In addition, Muamer Zukorlic is an active member of the Serbian Parliament.

Unresolved nodes remained long enough in the origin and specific goals of the AKSH organization itself (Armata Albanian citizen), except for the general call for the unification of "all Albanians" divided between Albania, Kosovo, northwestern Macedonia, Southern Serbia, Montenegro plateau) Moreover, Greece's area on the border with Albania was already disputed during the Italian

occupation in World War II. It potentially included six states; however, at this point, the ethnic issue should not be underestimated as an absolute nightmare for stabilizing the Balkans. According to IWPR (Institute for War and Peace Reporting), the organization is credited with the bloodiest attack carried out by Albanian guerrillas on Macedonian security forces in 2001. However, it was "the only attack for which the phantom organization called the Albanian National Army claimed responsibility. AKSH probably was not a further ethnic subvariant in the movement's classification but a manifestation of the Albanians' traditional ties of Macedonia and Kosovo that have always been traditionally close in the past, especially in the absence of a state border. To say that, AKSH is, in fact, a franchised denomination structure, with leadership in Albanian nationalist extremism circles and a system of affiliation that is uncertain and easy to mobilize in certain geographical areas, transcending the "new" border. After Operation Mountain Storm in 2007, AKSH appearances have been drastically reduced until tensions over Kosovo's independence and election riots in Macedonia in 2008.

The fall of the "Iron Curtain" in Croatia created changes in the forms of government and economic structures and created real "counter-identities," reinforced by the apparent failure of socialism. From the moment of the former Yugoslavia's disintegration, the presence of political movements was noticed in Croatia, which more or less directly referred to the past collaborative experiences of the world conflict and Nazism. Organized and managed by the collaborationist regime of Pavelic, it was the only extermination structure operating in the heart of the Balkans and mostly eliminated Jews, Serbs, and other political opponents. Some details about the extermination methods are awful, as that gas chamber and crematorium in Auschwitz - the elimination is done by slaughtering, unique lethal means created by the perpetrators and victims themselves. Which later became apparent in the symbols adopted by certain groups participating in the conflict. Attention should be drawn to the presence of far-right ideologies (for example, the issue of persecution of Serbs or the Jasenovac concentration camp and war-crimes in B&H), which find moments of glorification of the same ideology at Marko Perković Thomspon's concerts (singer frequently accused of Fascism, Nazism, and Ustashism), in an atmosphere of tension comparable to the end of the 1990s, in the context of micro intolerance. Independent State of Croatia (NDH) was a WW2 -era puppet state of Nazi Germany and Fascist Italy. During its entire existence, the NDH was governed as a one-party state by the fascist Ustaša organization. The Ustaše was led by the *Poglavnik*, Ante Pavelić. The regime targeted Serbs, Jews, and Roma as part of a large-scale campaign of genocide and anti-fascist or dissident Croats and Bosnian Muslims. According to Stanely G. Payne, crimes in the NDH were proportionately surpassed only by Nazi Germany, the Khmer Rouge in Cambodia, and several highly genocidal African regimes. (Payne, 2006) Persistent denial of the International ICTY convictions of high-ranking participants by Croatian politicians and manipulating the public is entirely at the

joint "criminal" enterprise level. Under the intensity of war and inappropriate leadership, Croatia is inclined to take a similar path as a nation, "returning" into a "far-right society." Latterly, Bishop Košić, who naturally rehabilitates the Independent State of Croatia-NDH, was elected President of the Council of the Croatian Bishops' Conference for the Doctrine of the Faith. By in-depth observation of the bishops' statements in the Croatian Catholic Church, there are no significant differences among Croatian bishops regarding national, religious, or worldview issues. At the same time, bishops called Ustasha soldiers Croats from the altar, recited Ustasha songs by Vinko Nikolić, equated fascism with communism, and the victims of the Way of the Cross with those from the 1990s. (Grozđanić, 2019) Among other circumstances, the aggression against B&H was because of the necessary conflict of civilizations, Christianity, and Islam.

For Croatia, the military action "Storm" in 1995 (The last major battle of the Croatian War of Independence was significant in the Bosnian war outcome against the self-declared proto-state Republic of Serbian Krajina) was considered a magnificent victory. For Serbia, it was a case of ethnic cleansing. The attitudes of ordinary citizens, Serbs, and Croats, have not changed significantly. Many believe that the relations between the two states on the anniversary of "Storm" are becoming tenser each year. The fight against revisionism is an ongoing process. In the case of B&H, that story intensified in 2006 and continues to this day. The agents of revisionism have organized and strengthened institutionally. (Slobodna Europa, 2016)

The Balkan security dilemma's central discourse is who will control a piece of a particular territory. Albanians in Macedonia did not get territory but rights (they changed the Constitution, the President of the Assembly is of Albanian nationality, the right to speak in Albanian was also introduced), while in B&H, ethnicity was gained. It means increased opportunities for monopoly and power over the territory. (International Commission, 1996) Furthermore, politics of parallel memory, nationalism, and revisionist historical narratives became a behavioral practice. The politics of fear spread influence among young people among whom ethnopolitical indoctrination has reception and is left to chance, creating solid preconditions for hostilities in future generations to escalate into violence in specific political-economic circumstances. (Hadžić, 2020) Vjekoslav Perica, a Croat historian, stated, "In sports arenas, kill, and slaughter are shouted, fascists march through the streets, mutual lawsuits are filed for genocide, military parades are held, provocative commemorations are organized in support of nationalism, genocide denied, and mythomania within the transitional crime, corruption, and interethnic hatred." (Perica, 2016)

2. Western Balkans EU's and NATO's dilemmas

The European Commission in 2018. adopted a strategy for "Credible Enlargement Perspective and Enhanced EU Engagement with the Western Balkans." This Strategy is another indicator of how the EU is ready to invest in a stable and united Europe based on shared values and interests. The evidence is the statement of the EU that the "doors of the EU are open for further accession

when individual countries meet the criteria for membership." The enlargement process, they point out, remains merit-based. Cooperation stands out in particular when it comes to the challenges facing the Western Balkans. In his speech on the situation in the Union in 2017, European Commission President Jean-Claude Juncker reaffirmed the European future of the Western Balkans: "If we want greater stability in our neighborhood, then we must maintain a credible enlargement perspective for the Western Balkans." There will be no further enlargement during the mandate of this Commission and this Parliament. No candidate is ready. However, after that, the EU will have more than 27 members. The Strategy states that the European Commission has envisaged an Action Plan with six key initiatives that address specific areas of interest to the EU and the countries of the Western Balkans, namely: The rule of law; Security and migration; Socio-economic development; and Transport and energy connectivity. (European Commission, 2018) In 2020, the European Commission (EC) presented proposals for an enhanced accession process to provide a more credible EU perspective for the Western Balkans. At the core of the revised EU accession process is an "even stronger focus on fundamental reforms, starting with the rule of law, the functioning of democratic institutions and public administration as well as the economy of the candidate countries" combined with a merit-based approach based on objective criteria for accession. (OECD, 2020)

In 2021, the security, stability, and prosperity of Southeast Europe continue to be undermined by unresolved status issues concerning the future political configuration of Serbia and Montenegro, Kosovo, North Macedonia, Macedonia, and B&H. Transnational criminal networks benefit significantly from this confusion. The 2020 research on organized crime in Southeast Europe by the United Nations office on drugs and crime (UNODC) presented an analysis of the types of enablers organized criminal groups use to facilitate their activities. Corruption emerged as a crucial enabler of organized crime in the region, whereas violence or sophisticated information and communication technologies (ICTs) are minimal in facilitating organized crime. Forms of corruption include graft or bribery, with examples of law enforcement having direct involvement in criminal activity or control of local markets and even playing a conscious role in eliminating rival groups. Both violence and the use of advanced technology are considered too conspicuous. Thus low-tech options are preferred to avoid detection.

Serbia and Kosovo's relations attract great attention worldwide and lack political dialogue and final status. Regarding the normalization of relations, the EU-facilitated dialogue resumed with high-level meetings in September 2020. Many expert-level meetings took place in Brussels. Further substantial efforts and contributions to reaching a comprehensive, legally binding agreement are crucial. Such an agreement is urgent and crucial so that Kosovo and Serbia can advance on their respective European paths. Attention was on Macedonia and Greece due to issues and the dispute over the name and the flag. A dysfunctional

federal state of B&H, a complex structure of two entities and one district, an ethnoreligious division, and posing a security challenge in the Western Balkans also complicates EU-NATO entry. In Serbia, approaching NATO is taboo due to Serbia's 1999 bombing to stop Kosovo's conflict. This relationship is reflected in B&H politics. There is also a declarative commitment to European integration, which is burdened by the Kosovo context.

We mean Serbian politics' burden to believe that joining the EU means renouncing territorial sovereignty in the Kosovo context. In this way, the EU's demands for better functioning of B&H are addressed in the Republic of Srpska RS (one of the B&H entities). In B&H and Kosovo's relations, no aspect can be singled out to function at a satisfactory level. Relations remain in political rhetoric, and the problem of freedom of movement between BiH and Kosovo is directly linked to asymmetric and scarce economic cooperation. (Hadžić, 2020: 6) Developing relations with Moscow and Beijing, which do not recognize Kosovo's independence, unlike most EU members and NATO, leaves room for expanding the action of foreign factors in the media space. Simultaneously, Republika Srpska (entity in B&H) pursues Belgrade's military neutrality policy, such as striving to stay out of NATO and build relations with Russia. This political positioning and the unresolved issue of Kosovo's status continue to slow Serbia's path to EU integration and the prospect of NATO membership for B&H. (Sunter, 2020).

Additionally, there is the insufficient administrative capacity of Montenegro and the impact of crime and corruption within the business sector. Security in the Western Balkans depends on the latest case of Montenegro. The examples of Montenegro, which has profoundly transformed its attitude towards the region, and Northern Macedonia, which has made a historic step forward in its relations with Greece, testify to the need and possibility to improve the political context of the Western Balkans. Tensions and inflammatory rhetoric remain part of the region's political mosaic to make exclusivity and unilateral moves.

Failure to reach a Serbian-Albanian agreement on Kosovo contributes to instability in the region, and exceptional uncertainty in the Western Balkans is caused by the social divide in Montenegro, where anti-NATO, pro-Serbian and pro-Russian parties occupy a significant part of political power, against sovereignist pro-Western options. In addition, some state policymakers in Serbia promote the concept of the "Serbian world" as a single Serbian political people, i.e., a single political and state community of all Serbs in Southeast Europe. Promoting such ideas from the top of the Serbian government further destabilizes sensitive inter-ethnic and inter-state relations in Southeast Europe, especially towards B&H and Montenegro. Furthermore, the media and public appearances of prominent individuals in some countries continued to place narratives that challenged the legitimacy and legality of war operations during the Balkan wars, and the Croatian fascist roots and crimes during the "NDH" and the contemporary era are questionable.

Disagreements with Common external and security EU policy, expressed B&H, North Macedonia, and Serbia happened in pronouncements restrictive measure against Russia's cause of annexations Crimea. Also, Serbia is not followed the EU not in restrictive measures, according to Venezuela. Montenegro, North Macedonia, and, in particular, B&H is vulnerable to destabilizing Russian influences, using a complicated social, political, and economic environment, a lack of strategic orientation, and divisions over NATO integration (Hadžić, 2020: 10). The situation in Montenegro is not calming down after the pro-Serbian government of Zdravko Krivokapic and Dritan Abazovic took power after last year's elections. It is continuously silent, and Montenegro turns into a fragile state who can "infect" the entire region. Russia also acted subversively in the Western Balkans so that Croatia was not spared from anti-NATO and anti-EU protests. It should be emphasized that China also has a significant influence in this region. After the latest appointments in that small country's intelligence community, which became a member of NATO three years ago, unofficial claims that Russia is in the Intelligence and Security Directorate of the Ministry of Defense after the appointment are debatable. It could create a political framework for Montenegro to be under a special NATO magnifying glass. (Tomovic, 2019)

The Migrant crisis influx into Europe in 2015 occurred mainly through the Balkan Corridor with the security consequences. Despite Europe's humanitarian and legal obligations to treat migrants/refugees with dignity in securing safe havens and asylums, restrictive migration policies have been established, often characterized by the construction of wire fences along the Balkan route borders. The Migrant crisis has created several issues for Europe, with substantial legal consequences arising from their solution. At the same time, human trafficking and human smuggling are becoming the two fastest-growing transnational criminal activities. Transit corridors from Bulgaria/North Macedonia and Serbia and through Albania and Montenegro merges in B&H. Strict border controls by Croatian border police severely limit the possibilities for onward movement. As reception capacities in B&H are limited, there are critical needs for direct humanitarian assistance. We must add the consequences of the international financial crisis of 2008 and the future threat of COVID-19. Conflicts and transitional crises globally are inextricably linked to social weaknesses such as poverty, inequality, and especially the lack of an economic outlook, which has exploded into protests against governments worldwide. The general impression is that the world has become violent again and less capable of government; politics was a constant crisis.

Unlike the system in North Macedonia, the political system of B&H is different and more complex. Dayton Peace Accords created a fragile state and the world's most complex public administration; 14 governments, 180 ministers, two entities, "three languages, "one district, ten cantons, with 207 active political parties (on 3.5 million people) where pre-election campaigns last permanently,

and it has become a barrier to the country progress. The Dayton Peace Agreement, "legitimized" by the international community, is unjust and senseless, as it was, the War in B&H, as an armed territorial-expansionist attack internationally recognized country, although late and with incredible difficulty. Practically, that means that, with that interruption, war tasks, ideologies by neighboring national ideas, and contractors of the war remained unfinished.

Specifically, the symbiosis between authorities and organized crime during the creation of new states led to a permanent transformation of state/national interests into private ones development of corrupt, non-transparent, and crime-permeated societies. (Hejdinjak, 2004: 2) The ICTY (International Criminal Tribunal for the Yugoslavia) data reveals many examples of how economic violence and actions that cause economic harm were committed on a widespread basis during the 1990s conflicts in many different locations. and how it financed and sustained armed groups, thus ensuring that the conflicts could continue. (Balkan Insight, 2020) The combination of "war-profiteering structures with the presidents of Croatia and Serbia poses a great danger to peace in the region, especially bearing in mind that the last President of the Western Balkan member of the EU, former Croatian president Grabar-Kitarovic, formally represented the Euro-Atlantic option (EU and NATO). Serbia's President Aleksandar Vučić is tied to Russia and its interests in the Western Balkans. Croatia, the only EU member state besides Slovenia, instrumentalized EU membership for its nationalist aspirations in the region, especially towards B&H. NATO membership is trying to "Croatize" while ignoring the fact that NATO is a transnational organization for collective defense and security. The International Criminal Tribunal's persistent denial for Former Yugoslavia convictions of high-ranking participants by Croatian politicians and manipulating the public is entirely at the joint "criminal" enterprise level. (Hadžić, 2020: 124) Namely, criticizing and slandering the ICTY in The Hague and the verdict against the genocide in B&H, ICTY's "Six" verdict in 2017, former Croatian President Grabar-Kitarovic entered and performed a delicate geopolitical action with the production of alleged jihadists based in B&H, which may ultimately cost and harm Croatia, Croatian tourism, and Bosnian Croats the most.

The dominant matrix, repeated continuously in the region's politics, is "Europeanization." The ethical content of "Europeanization" is forced into the background or vaguely present. As long as political structures operate in the name of "Europeanization" and "democratization," anything is attainable. It is proved that international support is given to "political pragmatists" who oppose "rigid legalists" throughout the Balkans. Thus, political pragmatism is in society's political and social transformation. (Hadžić, 2020: 39) Europeanization also means the transfer of an actual decision-making center to the European level. In other words, the decisions that were previously made in the member state institutions are (from) now on, so to speak, "Europe." We have two views of Europeanization: one is focused on what is happening "down" as a result of the advent of Europeanization, and others what is happening is "top" in the sense of

"Europeanization." In other words, "what happens when power is once transferred to Brussels." Europe integrates - or unites - in economic, political, security, and legal. The most important result of international legal integrations in Europe is the emergence of "*Ius Publicum Europaeum*" - European law as the most outstanding European integration whole. In order to properly understand such a claim, apart from the fact that we would call it legal Europeanization in general and what the legal Europeanization of Western Balkans correctly understood, we should say and point out that European law or EU law is an entirely new type of law. *Ius Publicum Europeaum* is not International law. Miruna Tronkota, author of the book "Post-Conflict Europeanization and the War of Meaning," mentioned the concept of post-conflict Europeanization. It is a concept that recognizes that ethnic groups, in post-conflict situations, attach specific meanings to political realities and wrestle in the field of public narratives, paving the way for reconciliation and, later, EU integration, which is an even more complicated process. Her book shows how different parties tell different stories in front of the camera, which leads to citizens understanding the reality of the same situation very differently from what happened behind closed doors, which is why they have different expectations. (Hoxha, 2017)

Economic development and political stability are crucial, apart from purely contractual matters and free trade agreements. Furthermore, refugees and displaced persons' return should be emphasized, eliminating the consequences of war casualties, interstate communications, reconstruction of the roads, rail, air traffic, joint efforts to fight against organized crime and corruption, and social-legal issues. Participation in resolving bilateral issues is one of the forms of European participation policies in this area. The integration process of Western Balkans in the EU should not have a serious alternative. This process will continue to flow and occur through two consecutive ones and to each other conditioned phases. The concern is not whether it will, but what kind of EU the Western Balkans states will enter. Maybe it will be the moment the Western Balkans find at the door of entry the EU to be the one that has genuinely changed and become unrecognizable.

CONCLUSION

After the conflicts between the countries manifested in varying intensities fearing region by metaphor Balkanization as the final eschatological calamity, the Western Balkans entered into a post-conflict vacuum whose essential determination is a crisis. It is difficult to define because the crisis structure depends on the internal (regional) political actors that agree to compromise and prevail. The region remains structurally fragile. The security and stability of Southeast Europe continue to be undermined by unresolved status issues. A historical legacy has mostly persisted and harms institutional relations and the consolidation of democratic institutions. In the Balkans, history is the building material of collective identities within the discourse of "our vs. their victims." Ethnopolitics pursue containment policies; "hybrid wars," radical right-wing

movements, and historical revisionism affect the regional security paradigm. Ethnic-confessional nationalism is the opposing concept of Western nationalism; prevailing ideologies in former Yugoslav states are legitimized by the post-war denominational purity, influencing fragile security. Against this practice, it is necessary to express as concrete a skeptical objection as possible and remind that this is the wrong direction for one human community, particularly in the fragile historical and prevailing Balkan context. Furthermore, although EU membership remains a strategic goal, developing relations with anti-EU and anti-NATO geopolitical factors with the politicization and instrumentalization could develop.

Under the intensity of post-war ethnonational inappropriate leadership, some countries could exert a similar path as a nation, "returning" into a "far-right society." Besides Croatian and Serbian traditional radicalism, historically non-traditional doctrines of post-war foreign ideological Islamic extremist influence are noticeable over a tiny percentage of the Bosniaks. Therefore, it is necessary to continuously, with zero tolerance towards any form of radicalism and violence, work on creating a safe, stimulating, and in every sense, fully inclusive environment, notably for learning and teaching and all activities in educational institutions.

The war and post-war illegitimate legacy, regionally entrenched, enabled a political economy of corruption within a sociopolitical climate. The EU's common challenges are organized crime and extremism. Close broader cooperation is crucial to preventing trans-European expansion and radicalization due to Balkan's historical roots. The regions' collective accession to the EU would encourage better regulation of ethnic relations, reduce organized crime and protect national minorities within a complete normative definition and better human rights applications. The EU and NATO's affirmative action was required on Croatia's leadership, misapplying EU and NATO membership to implement its foreign policies (e.g., the International criminal court- ICTY convictions rejection, claims of B&H Islamic extremism as an EU security risk). Historical revisionism and parallel memory politics, by its criterion, incorporate Serbia and some other entities in the region.

The diagnosis of B&H, Montenegro, Kosovo, and North Macedonia in bifurcation leads to testing different experimental concepts from the international political laboratories. Today, we have a series of fragile states under external geopolitical entities' influence with the necessity of cooperation implements. Given the multitude and heterogeneity of threats, all possible conditions and nuances for developing specific security challenges cannot be defined as "crucial," but violence remains the most significant and least desirable implosion factor.

Within the decade-long political and economic crisis, the societies and countries of Southeast Europe and the Western Balkans could be further affected in the coming period by strengthening the security stalemate and coherence of the factors such as organized crime, radicalism, ethnoreligious nationalism, and

political instability. Therefore, one of the region's policies priorities is to launch deep structural economic and legal reforms, and inherited practices must be abandoned.

REFERENCES

- Antunez, Juan (2007). *The Real Situation of the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina*. Athena Intelligence. <https://www.files.ethz.ch/isn/47318/Vol2%20No%204%20Art%208.pdf>
- Aron, Raymond (1990). *Aron's Pragmatic Liberalism - Raymond Aron: Memoirs: Fifty Years of Political Reflection*. Translated by George Holloch. New York: Holmes & Meier
- Balkan Insight, (2020). UN Court Archives Reveal the Political Economy of the Balkan Wars.
- Bieber, Florian (2020). DW Deutsche Welle, Gubi li EU Balkan? [Is the EU losing the Balkans]. <https://www.dw.com/hr/gubi-li-eu-balkan/a-51915900>
- Carnegie endowment for International Peace, International Commission on the Balkans, (1996). "Unfinished Peace," p. 12-19 , Wahington, <https://carnegieendowment.org/1996/09/01/unfinished-peace-report-of-international-commission-on-balkans-pub-202>
- Chandler Daniel (2010). *Anti-corruption Strategy and Democratization in Bosnia and Herzegovina, Democratization*. <https://doi.org/10.1080/714000252>
- DAC Guidelines, (2001). *Help in Preventing Violent Conflict*. Paris:OECD-DAC. p. 23. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264194786-en.pdf?expires=1616002824&id=id&accname=guest&checksum=05F73B77620FE64B26E12DE68B91BC24>
- European Comission, (2018), *Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic commission committee, and the committee, Credible enlargement perspective for the Western Balkans Enhanced engagement of the EU in the Western Balkans*, https://www.dei.gov.ba/uploads/documents/vjerodostojna-perspektiva-prosirenja-za-2017-godinu_1604654950.pdf
- Fatić, Aleksandar (2004). *The criminal syndicate as para-state in the Balkans: is the 'New War-Making Criminal Entity' a reality?* *Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe*. Vol 7. Issue 4. pp. 137-156. www.jstor.org/stable/43293080
- Freedom House, 2018., 2017., 2016., *A nation in Transit Bosnia and Herzegovina* <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2018/bosnia-and-herzegovina>
- Freedom House, 2018., 2017., 2016., *A nation in Transit Croatia*, <https://freedomhouse.org/report/nationstransit/2018/croatia>,

- Freedom House, 2018., 2017., 2016., A nation in Transit Kosovo
<https://freedomhouse.org/report/nationstransit/2018/kosovo>
- Freedom House, 2018., 2017., 2016., A nation in Transit Serbia
<https://freedomhouse.org/report/nationstransit/2018/>
- Goodwin, Matthew (2011). Right Response: Understanding and Countering Populist Extremism in Europe. A Chatham House Report. p. 174
https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/r0911_goodwin.pdf
- Gorieveson, Richard, (2020). A change of EU strategy in the Western Balkans is long overdue, New study by Bertelsmann Stiftung & wiiw evaluates regional economic cooperation in the Western Balkans for two decades,
<https://wiiw.ac.at/a-change-of-eu-strategy-in-the-western-balkans-is-long-overdue-n-459.html>
- Hadžić, Faruk (2020). Hybrid and Psychological Geopolitical Warfare -The Western Balkans Case Study. SOF News Journal, p. 10- 18
<https://sof.news/pubs/journal/SOF-News-Monthly-Journal-Jan-2021.pdf>
- Hadžić, Faruk (2020). Post-Yugoslav spaces between defective democracies, authoritarianism, and kleptocracies, International Affairs and Global Strategy. vol. 86, p. 36 - 51 10.7176/IAGS/86-04
- Hadžić, Faruk (2020). The European Union (EU) Political Identity within the migrant crisis, and the Balkan - Bosnian route; xenophobia and religious identity. Research, Society and Development, [S. l.], vol 9, Num. 10, p- 1-29 10.33448/rsd-v9i10.8685.
- Hadžić, Faruk (2020). The global context of authoritarian populism as democratic pylon to Fascism, and a tutorial from the Balkans. Journal of Scientific Papers Social Development and Security. Vol. 10, No. 6, p. 66 - 77 10.33445/sds.2020.10.6.7
- Hadžić, Faruk (2020). The Politicization of Religion and the Sacralized Balkan Nations Regarding Bosnia and Herzegovina. Occasional Papers on Religion in Eastern Europe: Vol. 40: Iss. 7, Article 8., p. 120.
<https://digitalcommons.georgefox.edu/ree/vol40/iss7/8>
- Hejdinjak, Marko (2004). The Root Cause of Instability in the Balkans: Ethnic Hatred or Trans-Border Crime?. International Centre for Minority Studies and Intercultural Relations (IMIR)
<https://balkaninsight.com/2020/12/28/un-court-archives-reveal-the-political-economy-of-the-balkan-wars/>
- Balkan Insight, (2020). UN Court Archives Reveal the Political Economy of the Balkan Wars.
<https://balkaninsight.com/2020/12/28/un-court-archives-reveal-the-political-economy-of-the-balkan-wars/>

- Grozdanic, Dragan (2019). *Novosti. Misa za NDH [Mass for NDH]*.
<https://www.portalnovosti.com/misa-za-ndh>
- Informacija o strategiji razvoja Jugoistočne evrope do 2020 godine (strategija JIE 2020) [Information on the southeast Europe Development Strategy until 2020 (SEE 2020 Strategy)]
<https://vladars.net/sr-SP>
Cyril/Vlada/Ministarstva/meoi/Documents/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0%20%D0%88%D1%83%D0%B3%D0%BE%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%20%D0%B4%D0%BE%202020.%20%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B5_434955462.pdf
- International Commission on the Balkans, (2008). *Unfinished Peace*.
<https://carnegieendowment.org/1996/09/01/unfinished-peace-report-of-international-commission-on-balkans>
- IWPR, The Institute for for and peace, The Institiute for war and peace reporting, (2003). *IWRP Report*. <https://iwpr.net/>
- Juric, Tado, (2018), *Iseljavanje Hrvata u Njemačku. Gubimo li Hrvatsku? [Emigration of Croats to Germany. Are we losing Croatia ?]*. Zagreb, Skolska knjiga
- Lorina, Hoxha (2017), *Kosovotwopointzero, Panel diskusija K2.0 o odnosu Kosova i Evropske unije, Šta 'evropeizacija' znači za Kosovo?*
<https://kosovotwopointzero.com/sr/sta-evropeizacija-znaci-za-kosovo/>
- Minorities at Risk Project, (2004). *Chronology for Albanians in Macedonia*.
<https://www.refworld.org/docid/469f38b7a.html>
- MSF (2016), *An Obstacle course to Europe. A policy-made humanitarian crisis*
- OECD (2017), *Preventing Policy Capture: Integrity in Public Decision Making*, OECD Publisher, France, Paris,
<https://dx.doi.org/10.1787/9789264065239-en>.
- OECD, (2020), *Government at a Glance: Western Balkans, OECD Report*,
https://www.oecd-ilibrary.org/governance/government-at-a-glance-western-balkans_a8c72f1b-en
- Payne, Stanley (2006). *The NDH State in Comparative Perspective. Totalitarian Movements and Political Religions. Vol 7, Issue 4, p. 409–415.*
- Perica, Vjekoslav (2016). *Hrvatska je danas najjaca scena etnickog i klerikalnog nacionalizma, Radio Gornji Grad*.
<https://radiogornjigrad.wordpress.com/2016/02/19/dr-vjekoslav-perica-hrvatska-je-danas-najjaca-scena-etnickog-i-klerikalnog-nacionalizma-na-balkanu/>

- Perica, Vjekoslav (2018). Patuljci pojma nemaju ili balkanizacija nije nacionalizam [Dwarves have no idea or Balkanization is not nationalism]. <https://pescanik.net/patuljci-pojma-nemaju-ili-balkanizacija-nije-nacionalizam/>
- Petrucic, Mirsada (2018). The Organized Crime and Corruption Reporting Project in the Western Balkans, Südosteuropa Gesellschaft e.V No 4, p. 18-25 <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=717277>
- Petrusheva Ana (2002). War Crimes and The Hague, Inter-ethnic investigation of the Macedonian crisis. <http://www.eurac.edu/en/research/autonomies/minrig/Documents/Mirico/Macedonia%20Report.pdf>
- Puhalo, Srđan (2016). Selefije u Bosni i Hercegovini, ko su oni, kako ih drugi vide i kako se izvještava o njima Socio- psihološka studija [Selefism in B&H, Who they are, how others see them, and what media reported, Socio-psychological study]. Banja Luka, Art Print.
- RFE/RL's Balkan Service, (2019). Croatian president denies militant islam insult of Bosnia. <https://www.rferl.org/a/croatian-president-denies-militant-islam-insult-of-bosnia/30087557.html>
- Shelley, L.ouise (1997). Post-Soviet Organized Crime: A New Form of Autotarism. The national council for Soviet and East European research
- Sunter, Daniel (2020). Nato Review. Misinformation in the Western Balkans, <https://www.nato.int/docu/review/articles/2020/12/21/disinformation-in-the-western-balkans/index.html>
- Tomovic, Predrag (2019). Slobodna Europa. Hibridni rat dezinformacijama nad Balkanom [A hybrid war of disinformation over the Balkans]. <https://www.slobodnaevropa.org/a/sajber- napadi-crna-gora/30230596.html>
- Transparency International (2016). Fighting corruption in the Western Balkans and Turkey: priorities for reform, Report, <http://dx.doi.org/978-3-96076-032-0>.
- UNODC (2020). Organized Crime and Terrorism in the Balkans: Future Risks and Possible Solutions. http://www.etcgraz.at/cms/fileadmin/user_upload/humsec/Workin_Paper_Series/Working_Paper_Anastasijevic.pdf
- UNODC, (2020). Measuring organized crime in the Western Balkans. <https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/OC/Measuri>

HAKİKAT VE KANAAT ARASINDA BADIOU'NUN DEMOKRASİ YAKLAŞIMI¹

Buğra Kadir Koçer²

Özet

Demokrasi kavramının kendisi ve gerekliliği günümüzde tartışılmaz bir konumda olmakla birlikte, siyasal edimlerin en önemli meşruiyet aracı olarak kabul edilmektedir. Demokrasinin biçimlerine ve uygulanışlarına dair ise kamuoyunda birçok tartışma ve eleştiri yer almaktadır. Radikal Demokrasi teorisyenleri eleştirilerinin merkezine liberal demokrasinin temsil kapasitesini ve kurumlarını koyarken, Müzakereci Demokrasi teorisyenleri liberal demokrasiyi içine girdiği krizden söylem etiğini kullanarak çıkartmaya yönelik çabalar geliştirmektedir. Bir kısmı Marksist ideolojiden etkilenen bu düşünürler, demokrat kimliklerini de yanlarında taşımakta, bu ideolojik çerçeve içerisinde demokrasiyi iyileştirmeye yönelik tartışmalarını sürdürmektedirler. Fransız radikal solunun önemli düşünürlerinden Alan Badiou ise kurduğu ontolojinin sonucu olan meta siyaset uyarınca demokrasi kavramına olabildiğince dışardan yaklaşmaktadır. Hakikat ve bilgiyi iki farklı kavram olarak ele alan Badiou, felsefesinde farklı hakikatlerin bir arada var oluşunun imkanını sağlamaya çalışmaktadır. Hakikatleri dışlayan ve bilgi alanına ait olduğunu düşündüğü kanaatlere dayalı bir siyaset anlayışını da reddeden Badiou'ya göre, demokrasi kavramı günümüzde kanaatler siyasetinin başlıca taşıyıcısı konumunda bulunmaktadır. Otoriter bir kanı haline dönüşen demokrasi kavramı, devleti yeniden üretmenin bir aracı haline gelmektedir. Tüm dünyada popülizmin giderek yükseldiği bu dönemde, demokrasi kavramına yönelik yapılan bu eleştiriler oldukça önem kazanmaktadır. Bu çalışmada demokrasi kavramı, Alan Badiou'nun hakikat ve kanaat ayrımları üzerinden incelenerek, demokrasinin ontolojik imkanı Badioucu bir yaklaşımla sınamaya tabi tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Badiou, Hakikat, Tekillik, Radikal Demokrasi, Müzakereci Demokrasi

¹ Bu çalışma, 25 Nisan 2019 tarihinde 8. Türkiye Yüksek Lisansüstü Çalışmalar Kongresinde sunulan Hakikat ve Kanaat Arasında Badiou'nun Demokrasi Anlayışı başlıklı yayınlanmamış bildirinin genişletilmiş halidir.

² Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi, bugrakadirkocer@gmail.com, ORCID: [0000-0002-4790-9428]

Makale Gönderim Tarihi: 21 Mayıs 2021

Makale Kabul Tarihi: 25 Ekim 2021

BADIOU'S DEMOCRACY APPROACH BETWEEN TRUTH AND OPINION

Buğra Kadir KOÇER

Abstract

The concept of democracy and its necessity is in an absolute position today; in addition to that, it is accepted as the most critical legitimacy tool of political actions. There are many public debates and criticisms about the forms and practices of democracy. While Radical Democracy theorists place the representational capacity and institutions of liberal democracy at the center of their criticism, Deliberative Democracy theorists are developing efforts to remove liberal democracy from its crisis by using discourse ethics. These thinkers, some of whom are influenced by Marxist ideology, carry their democratic identities with them and continue their discussions to improve democracy within this ideological framework. Alan Badiou, one of the important thinkers of the French radical left, approaches the concept of democracy from the outside as much as possible according to commodity politics, which results from the ontology he established. Addressing truth and knowledge as two different concepts, Badiou tries to provide the possibility of the coexistence of different truths in his philosophy. According to Badiou, who excludes truths and rejects a policy based on opinions that he thinks belongs to the field of knowledge, the concept of democracy is the main carrier of the politics of opinions today. The concept of democracy, which has turned into an authoritarian opinion, becomes a means of reproducing the state. In this period when populism is on the rise worldwide, these criticisms of the concept of democracy gain importance. In this study, the concept of democracy will examine through Alan Badiou's distinctions between truth and opinion, and the ontological possibility of democracy will test with a Badiouian approach.

Keywords: Badiou, Truth, Singularity, Radical Democracy, Deliberative Democracy

GİRİŞ

Demokrasi kavramı günümüzde birçok düşünür tarafından tartışılmakla birlikte kavramın kendisine yönelik tartışmaya entelektüel alanın dışındaki çeşitli toplumsal kesimler ve hareketler de katılmaktadır. Toplumsal anlamda devletin yöneticilerine yönelik en büyük meşruiyet kaynağını sağlamakta olan demokrasi, işleyişi ve kavramdan anlaşılabilirlik bakımından ise oldukça belirsiz bir haldedir. Sovyetler Birliği'nin yıkılışı sonrası özellikle Batı'daki liberal demokrasilere yönelik eleştirilerle başlayan çağdaş demokrasi tartışmaları, bugün dünyanın birçok bölgesinde yükselmekte olan popülizm dalgası ile çok farklı eksenlere kaymıştır. Doksanlı yıllardan bugüne tartışmanın içeriğine dair değişmeyen şeylerden biri ise kimlik siyasetidir. Küreselleşme ile hızla artan çok kültürlük anlayışı merkez siyasetini olduğu kadar toplumsal yapıyı da hızla iki farklı radikal uca doğru savurmaktadır. Toplumsal anlamda bu savrulmalar farklı demokrasi teorilerinin gelişmesine yol açarken, devletlerse küresel terör korkusunu daha fazla güçlenmek ve siyasal alanı güvenlik söylemleri ile daraltarak kendilerine fazla alan açmak için bir fırsat olarak görmektedir. Bu koşulların bir sonucu olarak felsefe önemini giderek yitirirken toplumsal ve kamusal iletişimin sürekli akışlarının yarattığı hız günlük hayatlarımızın büyük bir kısmını kaplamaktadır. Alain Badiou ise bu duruma felsefenin imkanlarını kullanarak alışlagelmişin dışında bir itiraz getirmektedir. Çağdaş felsefede hakikat nosyonunu tekrar hayata geçirmek isteyen Badiou, felsefesinden türettiği kavramlar aracılığı ile demokrasi kavramı dahil birçok yerleşik kavramı tartışmaya açmaktadır. Kendisini bir siyaset felsefecisi olarak tanımlamaktan uzak duran Badiou, siyaseti felsefenin bir koşulu olarak ele almakta, siyaset üzerine düşüncesini hakikatler aracılığı ile sürdürmektedir. Bu açıdan düşünürün demokrasi hakkındaki görüşleri de oldukça farklıdır. Bu çalışmada Badiou'nun demokrasi kavrayışı onun felsefesi ve buradan türettiği kavramlar aracılığı ile ele alınacaktır. İlk bölümde liberal demokrasinin gelişimi ile çağdaş demokrasi anlayışlarının üzerinde kısaca durulmakla birlikte, çağdaş demokrasinin temeli olan çok kültürlük tartışmalarını hazırlayan 68 hareketlerine giden süreç ve etkileri demokrasi bağlamında incelenecektir. İkinci bölümde liberal demokrasiye yönelik eleştiriler getiren iki kuram olan müzakereci demokrasi ve radikal demokrasi teorileri üzerinde durulacaktır. Son bölümde ise Badiou'nun felsefesi ve hakikat kavramı detaylı bir şekilde incelenerek, onun demokrasi kavramına yönelik gerçekleştirdiği tartışmalar ele alınacaktır.

1. Çağdaş Demokrasi Anlayışları

Demokratik yönetimlerin gelişmeye başladığı modern dönemlerden günümüze gelen süreçte demokrasi kavramının hem zihinlerdeki anlamı hem de olgusal işleyişi farklı coğrafyalarda ve toplumlarda oldukça değişim göstermektedir. Devletlerin farklı hükümet biçimlerinde kendini gösteren bu farklılık, yasama veya yürütme organlarının oluşturulma metotlarının dışında devlet ve birey arasındaki ilişkiyi de geniş bir çerçevede kapsamaktadır.

Demokrasi kavramı tarihsel süreç içerisinde Batı'da liberal demokrasi ile aynı anlama gelmekle birlikte, özgür ve adil seçimlerin yanında, hukukun

hakimiyeti, kuvvetler ayrılığı ve bir takım anayasal hakları da içermektedir. Dünyanın farklı bölgelerinde ise demokrasi kavramı anayasal hakları yeterince kapsamayan bir biçimde seçimlere indirgenmektedir (Zakaria, 1999: 7). Bu açıdan süregelen demokrasi tartışmalarının da odak noktası çeşitlilik göstermektedir. Dünyanın bir bölümü Batı'nın uzun zamandır demokrasi ile özdeşleştirdiği liberal demokrasiyi kendi yaşadıkları coğrafyada hayata geçirmek için uğraşmakta iken, Batı'daki tartışmalar merkezine doğrudan liberal demokrasiyi almaktadır.

Halkın egemenliğini sağlama açısından temsil mekanizmasını zorunlu olarak gören liberal demokrasi, kendi arasından seçtiği elitler yoluyla demokrasiyi işletmektedir. Soyut ve tarafsız bir devlet anlayışına dayanmakla birlikte liberaller farklılıkları vatandaşlık kavramında eriterek ulus-devletle uzlaşmayı hedeflemektedir. Temeli toplum sözleşmesine dayanan liberal demokrasi, burjuvazinin özgürlük mücadelesinin bir sonucudur (Bezci, 2005: 267-8). Modern demokrasinin de temellerini atan ve çağdaş dünyayı oluşturan yollardan biri olan bu anlayış, Püriten Derim, Fransız Devrimi ve Amerikan İç Savaşı gibi "burjuva devrimi" yoluyla kapitalizm ile parlamenter demokrasiyi bir araya getirmiştir (Moore, 1989: 321). Fakat liberal rejimlerin giderek demokratikleşmesi yalnızca orta sınıfların işine yarayan bir tarihsel süreç değildir. Kamusal alanın giderek büyümesi ve güçlenmesi diğer toplumsal sınıflara da yaramış, siyasal yapının merkezine yerleşen siyasi partiler aracılığı ile kitlelerin politik süreçlere katılımı artmıştır. İşçi sınıfı da bu süreçte gücünü arttırarak, toplumsal yararın kapsamının genişletilmesinde rol oynayabilmiştir (Poggi, 2014: 87,90-1). Devlete yaklaşımı anarşist kuramcılar kadar sert olmayan Marx'a göre de modern liberal devlet ilerlemeci anlayışın bir parçası olmakla birlikte, burjuva temsili demokrasiyi insanın özgürleşmesine yönelik gelişmenin önemli bir aşamasını oluşturmaktadır (Newman, 2006: 62). Özellikle on sekizinci yüzyılın başlarından itibaren Avrupa'da gelişmeye başlayan başat demokratik siyasi fikirler ve uygulamalar, eşitlik mantığı çerçevesinde yerel meclislerin yaratılmasını teşvik ettiği ölçüde hükümetlerin yönetilenlerin rızasına ihtiyaç duyduğu fikrini geliştirmiş ve vergi oranlarını belirlemeyle başlayan bu süreç yasaların yapımına kadar genişlemiştir (Dahl, 1998: 22). Her ne kadar demokratik kurumların geliştiği on yıllar boyunca seçme ve seçilme hakkı dar bir erkek grubunun elinde bulunsa da Dahl'a göre ideal bir demokraside bulunması gereken özelliklerden biri olan "demos"un her bir üyesinin oy kullanması ve bu oyların eşit sayılması (2006: 9) zaman içerisinde demokrasinin olmazsa olmaz bir parçası haline gelmiştir.

1.1. 68 Hareketleri ve Sonrası

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Batılı toplumlarda ortaya çıkan refah devletine dayalı yüksek düzeydeki varoluşsal güvenlik algısı kuşaklar arasında sahip olunan değerlere yönelik bir kaymaya yol açmış, yeni kuşaklar eskinin materyalist değerlerinden çok ifade özgürlüğü, çevrecilik, cinsiyet eşitliği ve çok kültürlülük gibi post-materyalist değerleri daha fazla benimsemeye başlamıştır (Inglehart ve Norris, 2017: 443). 68 öğrenci protestolarının ve yeni toplumsal hareketlerin temelini oluşturan bu kayma, eski ve yeni kuşaklar arasında kültürel bir çatışma ortaya çıkarttığı kadar siyasal ve toplumsal örgütlenme biçimlerine

yönelik eleştirileri de beraberinde getirmiştir. 68 hareketleri liberal temsili demokrasinin içerisinde siyasal sistemin bir parçası olmuş eski toplumsal hareketlere ait örgüt ve partilerin, geleneksel sınıfsal ayrımın dışında kalan toplumsal kesimlerce zorlanması ve politik alanda yeni tartışmalara yol açmasını sağlamıştır. Özellikle ücretli emeğin büyüyen maaşlı meslek sahiplerine, kadın ağırlıklı hizmet sektörüne ve etnikleştirilmiş vasıfsız ya da yarı-vasıflı işgücü kesimlerine ulaşmakta zorluk çeken sosyal demokrat partiler, bu kesimlerce oluşturulan yeni toplumsal hareketler tarafından muhalif niteliklerini yitirmekle suçlanmış ve temsil kapasiteleri giderek sorgulanmaya başlanmıştır. Artmakta olan beyaz yakalı ve orta sınıf çalışanların yanında "...işgücünün en düşük ücret alan ve en fazla sömürülen katmanlarının çıkarlarını temsil etmek için hiç çaba göstermedikleri" de suçlamalarının arasında yer almaktadır (Arrighi, Hopkins ve Wallerstein, 2004: 86-7). Diğer yandan yeni toplumsal hareketlerin ortaya çıkması yalnızca mevcut örgütlenme biçimlerinde ve hareket tarzlarında bir değişim yaratmamış, zaman içerisinde siyasal sistemde oluşan doyunluğun ve durgunluğun farklılaşan taleplere karşı yetersiz kalmasının yarattığı tartışmalar radikal demokrasi düşüncesine de zemin hazırlamıştır.

Radikal demokrasi Sovyetler Birliği'nin dağıldığı doksanlı yıllarda, liberal demokrasiye bir eleştiri olarak ortaya çıkmıştır. Liberallerin uzlaşmacı ve farklılıkları bir üst kimlikte eritme anlayışının aksine, radikal demokrasi çatışmaya dayanmakta, hegemonya karşıtı bir anlayışla her uzlaşmada dışlamanın da kaçınılmaz olarak var olacağını belirtmektedir. Politik alanı bir çatışma olarak tanımlayan radikal demokrasi, devletin taraflı olduğunun kabulü yanında, farklı kimlikleri de tanımayı esas almaktadır (Bezci, 2005: 268-9). Bu anlamda 68 hareketleri ile ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler, toplumun oldukça farklı kesimlerinden olması ve taleplerinin farklılığı ile dikkat çekmektedir. Yeni toplumsal hareketlerin başlıca üç türü barış/ekoloji/alternatif yaşam tarzı hareketleri; kadın hareketleri, azınlık hakları olarak gruplandırılabilir. Bu süreçte ortaya çıkan yeni gruplar, hem sosyal demokrat ve sosyalist örgütlenmelere hem de mevcut siyasal sisteme büyük eleştiriler getirmiştir (Arrighi vd., 2004: 87). Bu eleştiriler ve ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler ile çoğulculuk anlayışı çağdaş demokrasinin temeline yerleşmiştir. Birçok düşünür ve yazar siyasal sistemin ve demokrasilerin çoğulculuk anlayışına göre nasıl düzenlenebileceğini tartışmaya başlamıştır.

John Rawls da çoğulculuğu temel alan çağdaş demokrasilerde hem farklı doktrinlerin hem de iyi anlayışının eşit ve özgür şekilde bulunduğu adil bir düzenin olabilirliği üzerine düşünmüştür. Rawls çoğulculuğu çağdaş demokrasilerin ayrılmaz bir parçası olarak görmekte, tartışmaların diğer doktrinleri de dikkate alarak ve kapsayarak devam etmesi gerektiğini düşünmektedir. Klasik liberal görüşlerin tersine toplumsal sözleşme anlayışını topluma katılmak için kabul edilmesi gereken bir anlaşma olarak görmeyen Rawls, bütün değerlerin tanımlandığı kapsamlı bir doktrin yerine birbirinden farklı doktrinlerin adaleti siyasal alanda tanımlamaya çalışarak iş birliği içerisinde toplumu bir arada tutacak en makul temele yönelik bir yaklaşım geliştirmek için uğraşmıştır (2007: 22). Bu yaklaşım iyi olana dair ortak bir anlayışa ulaşmaya

çalışmamaktadır. Kapsamlı bir doktrin dayatmasının çatışma yaratacağı fikrinden hareketle, çoğulcu bir toplumda adil düzen yaratmak için farklı doktrinlere göre de adaleti sağlaması gerekmektedir. Bu yaklaşımını muhakeme zorlukları ve makul çoğunluk gibi fikirlerle geliştiren Rawls, oluşturmaya çabaladığı adalet teorisini siyasal alan ile sınırlamaktadır. Siyasal liberal bir bakış açısı üzerinden siyasal alanla sınırlanan adaletin prensipleri üzerinde anlaşılan makul bireylerin oluşturduğu örtüşen bir konsensüs düşüncesiyle Rawls, adil bir toplumsal iş birliği düzeni hedeflemektedir (Çelik, 2016: 189-190).

Çağdaş demokrasi tartışmalarında çoğulculuk kadar kendine yer bulan bir diğer kavram da çok kültürlülüktür. 1948'de başlayan ve giderek güçlenen postkolonyalizm, 1960'lı yıllardan itibaren çok kültürlülük ve azınlık hakları için verilen bir mücadeleyi de beslemiştir. Çok kültürlülük bağlamında azınlıkların özyönetim haklarını savunan Kymlicka'ya göre, vatandaşlık hakları ve demokratik sorumluluk aracılığıyla filtrelenen azınlık hakları farklılıktan uzak tek bir modelle vatandaşlaştırılan bireylerin özerkliğini tehdit etmek yerine çeşitli dikey hiyerarşileri ortadan kaldırarak bireysel özerkliğin gelişmesi yolunda bir ön koşul olarak tanımlanmaktadır (2013: 303). Bireysel özgürlüğün toplumsal bir kültüre erişime bağlı olduğunu iddia eden Kymlicka, eşitlik, tarihsel anlaşma ve çeşitlilik üzerinden azınlıkların öz yönetim haklarının liberal adaletle tutarlı olduğunu savunmaktadır (1995: 107-8). Demokratik devletlerin içlerinde yer alan ulusal azınlıkların farklı kimliklerini ve ayrı milliyet duygularını tanıyarak federalizm yoluyla özyönetimlerin oluşturulmasının, azınlıkların sadakatini sağlamak adına daha etkili bir çözüm olduğunu ve insan haklarına bir azınlık hakları teorisi eklenmesi gerektiğini belirten Kymlicka, bu türden hakların bireyin özerkliğine yönelik kısıtlamaları doğuracağı itirazlarına da liberal bir azınlık teorisi üretilmesi gerektiği yönünde cevap vermektedir. Böyle bir teori azınlık haklarının insan haklarına dâhil edilmesinin imkânlarını düşünmenin yanında, azınlık haklarının da bireysel özgürlük ve demokrasi ilkeleri ile nasıl sınırlandırılması gerektiğini açıklamalıdır (Can, 2012: 134-6).

1.2. Devletin Yeniden Güçlenmesi

Fareed Zakaria ise İlliberal Demokrasinin Yükselişi yazısında, günümüzde demokrasi ile yönetilen devletlerin hepsinin liberal demokrasiye sahip olmadığını belirtmektedir. Liberal demokrasiye yönelik eleştirilerin liberal olmayan fakat demokrasi ile yönetilen sistemlerden de kaynaklandığını düşünen Zakaria, liberal demokrasiyi anayasal liberalizm olarak tanımlamaktadır. Çoğu seçimler yoluyla hükümetlerini oluşturan hükümetlerin bireyleri devlete karşı koruyan ve birtakım haklarını garanti altına alan anayasal hakları görmezden geldiğini ve bu durumun günümüzde liberal demokrasi ile eşleşmiş demokrasi anlayışına gölge düşürdüğünü belirtmektedir. Zakaria, anayasal hakları yeterince gözetmeyen ve liberal tarafları eksik olan demokrasilerin bir sonucu olarak çoğu zaman aşırı milliyetçiliğin yükseldiğini ve bu durumun da etnik bölünmelere ve çatışmalara yol açabildiğini ifade etmektedir (1999). Bu anlamda seçimlere indirgenen ve çoğunlukçuluk üzerinden hayat bulan demokrasi anlayışı, yalnızca azınlık haklarının değil, devlet aygıtının daha da güçlenmesi ile çoğunluk içinde yer alan

kişilerin haklarına da ket vurmaktadır. Fakat günümüzde devletin giderek güçlenmesi ve bireylerin birtakım haklarına yönelik kısıtlamalar sorunu yalnızca illiberal demokrasilerde değil, Batı'daki anayasal liberal demokrasilerde de kendini göstermektedir.

Özellikle 11 Eylül sonrası gelişen olaylar devletin güvenlik gerekçesiyle daha da güçlenmesine yol açmıştır. İdeolojik zeminin giderek sağa kayması ve artan korku ve paranoya, Batı'daki liberal demokrasilerin de güvenlik aygıtlarını kitlesel ölçüde genişletmesi ile sonuçlanmıştır. Yeri ve sınırları belirsiz bir terör tehdidinin meşrulaştırması ile devletlerin biyopolitik gözetimler de dahil, gelişen teknolojinin yardımı ile gözetimlerini daha da arttırması totaliter polis devletlerine benzer ölçüde en temel özgürlüklerin ve adli koruma sınırlamalarının bastırılmasına neden olmaktadır. Bu durum liberal demokrasiye karşı eleştiriler getiren radikalleri dahi yasa idaresi ve sivil hakların korunması gibi liberal talepler üzerinde durur hale getirmektedir (Newman, 2006: 285).

Bunun yanında bir diğer yükselen akım da popülizm olgusudur. Sağ ve sol olmak üzere ikiye ayrılan popülizm, çağdaş haliyle her iki türünde de liberal demokrasi karşıtlığında birleşmektedir. Her ikisi de antagonist karakterli olan hem sağ hem de sol popülizmin birleştikleri diğer noktalar ise halk iktidarı, elitizm karşıtlığı ve anti-statüko söylemidir. Sağ popülizm halkı temsil ettiğini düşünen homojen bir kitleyi varsaymaktadır. Dost-düşman ilişkisine sıkıca bağlı olan sağ popülizm, bir şekilde özdeşleştirerek nesneleştirdiği halkı ve düşmanlarını olabildiğince siyasallaştırmaya ve bu yolla temsil alanını genişletmeye çalışmaktadır. Temsil alanını halka seslenmenin bir yolu olarak görmekle birlikte, halkı inşa etmenin bir yolu olarak da gören sağ popülizm, temsil içinden temsil siyasetini askıya almanın imkanlarını aramaktadır. Lider kültüne sıkıca bağlı olan sağ popülizm, doğrudan demokrasi isteğine yönelik söylem üretmektedir (Yılmaz, 2017: 37,44-5). Radikal demokrasi ile yakınlık gösteren sol popülizm ise Latin Amerika'nın yanında son yıllarda özellikle sağ popülizme karşı olarak Avrupa siyasal hayatında kendine yer bulmuş ve İspanya ve Yunanistan gibi ülkelerde iktidara gelmeyi başarmıştır. Sağ popülizmin aksine halkı homojen bir kitle olarak varsaymayan sol popülizm çok kültürlülük ekseninde çeşitli azınlık ve göçmen grupların haklarını da savunurken, özellikle 2008 ekonomik krizi sonrası Avrupa Birliği ve IMF gibi ulus ötesi kuruluşlara karşı toplumu harekete geçirmeyi hedeflemektedir.

Çağdaş demokrasiye yönelik yürütülen bu tartışmaların merkezinde çoğunlukla liberal demokrasi ve onun uygulanış biçimleri bulunmaktadır. Demokrasi kavramını sahip olduğu normatif içeriğe daha fazla yakınlaştırmayı, mevcut sistemin ürettiği adaletsizlik ve memnuniyetsizliğin üstesinden gelmeyi hedefleyen liberalizme dışsal teoriler geliştirildiği gibi liberal demokrasiye yapılan bu eleştirilere karşı liberalizmin içinden gelen bir iyileştirme çabası da birlikte gelişmektedir.

Özelikle siyasal temsilin halk egemenliğini tamamen yansıtmaması üzerinden gelişen eleştiriler demokrasinin işleyişini ve meşruluğunu tartışmaya açmaktadır. Temsili demokrasinin işlerliği üzerinde duran radikal demokratlar

siyasal katılımın olabildiğince genişletilmesini savunurken, siyasal etki eşitliği ve katılımın artırılması gibi konulara şüphe ile yaklaşan liberallere göre, içinde bulunduğumuz büyük ölçekli demokraside temsili demokrasi kaçınılmaz olarak zorunludur (Bezci, 2005: 271-2).

2. Demokrasi Kavramına Farklı Bakış Açıları

Günümüzde yürütülen demokrasi tartışmaları birbirinden farklı birçok eksende sürmektedir. Jürgen Habermas, John Rawls, Ulrich Beck, Anthony Giddens gibi düşünürler akıldışıya ve ahlaki değerlerden uzaklaşmaya karşı geliştirdikleri kuramlarında kamusal alanın inşasına yönelik söylemler geliştirmektedirler. Bu düşünürler finans ve ekonomi lobilerine olduğu kadar, faşist ve aşırı sağ söylemlere de karşı demokratik bir uzlaşma sürecini savunmaktadırlar. Bu düşünürlerin aksine Chantal Mouffe, Ernesto Laclau, Jacques Ranciere, Judith Butler ve Slavoj Žižek gibi düşünürler, siyasetin merkezine uzlaşmayı değil, çatışmayı yerleştirmek istemektedirler (İnce, 2015: 13-4). Bu makalenin konusu kapsamında demokrasiye yönelik tartışmalarda daha fazla ön plana çıkan ve iki farklı alternatif bakışı temsil eden Mouffe ve Habermas'ın demokrasiye yönelik teorileri kısaca incelenecektir.

2.1. Habermas ve Müzakereci Demokrasi

Müzakereci demokrasi teorisi temel hatlarını Habermas'ın "iletişimsel eylem" teorisi oluşturmaktadır. Habermas, toplumsal sorunların müzakereci demokrasi metoduyla ele alınmasını savunmaktadır. Bütüncül karar alma mekanizmalarını iyileştirecek ve bireylerin kolektif eylemlerini daha bilinçli hale getirecek olan müzakereci demokrasi, bu eylemler aracılığı ile bireylerin toplumsal ve ekonomik yönetimlerde daha aktif olacağını varsaymaktadır. Toplumun temel kurumlarının özgür bir müzakereye uygun hale getirilmesi ise vatandaşlar arasındaki iletişimde, entegrasyon gücünü ve özerkliği sağlayacaktır (Habermas, 2012: 152).

Habermas, demokratik bir toplumda uygulanacak normların müzakereler sonucunda oluşması gerektiğini belirtmektedir. Bu durumda kamusal alanın eşit katılıma ve özgür iletişime imkân verecek bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Müzakereci demokraside oy verme işleminin yerini konuşma merkezli demokratik teori almaktadır. Bireyin kamusal alandaki aktifliği artarken, hesap verilebilirlik ve meşruluk pratikleri önem kazanmaktadır. Bu anlamda iletişimsel süreçlerin yer aldığı kanaat ve irade oluşumu müzakereci demokrasinin temelini oluşturmaktadır (Erdoğan, 2012: 29-31).

Müzakereci demokrasi teorisinin liberal demokrasideki meşruluk krizini çözmeye yönelik çabası kimlikler arası tartışmayı kamusal alana taşımayı hedeflemektedir. Sivil toplumu güçlendirerek, iletişimsel rasyonelliği genişletmek istemektedir. Siyaseti etik bir pratik olarak gören müzakereci demokrasi, kamusal alan tarafından denetimi sağlanan "katılımcı bir devlet-sivil toplum ilişkisi" tanımlamaktadır (Keyman, 1999: 143-4).

2.2. Mouffe ve Radikal Demokrasi

Mouffe'a göre günümüz demokrasinin temeli çoğulculuğa dayanmakta, bu çoğulculuk ise nihai bir rasyonel çözüm arayışı olan ve siyasi tartışmaya aşırı kısıtlamalar koyan uzlaşma ekseninde işlemekten ziyade, çatışmaların yaşandığı antagonist bir alanda hayat bulmaktadır (2000: 93). Bu demokratik yaklaşım merkezine antagonizmayı yerleştirirken, toplumsal nesnelliğin sonuç olarak politik olduğunu ve iktidar tarafından kurulduğunu iddia etmektedir. 'Siyaset' ve 'siyasal' olanı birbirinden ayıran Mouffe'a göre siyasi olan insan ilişkilerinde içkin olan antagonizma boyutunu oluştururken, siyaset ise siyasal olandaki antagonizmanın etkisiyle devamlı çatışmalı olan bir zeminde belirli bir düzen kurmaya yarayan pratikler, söylemler ve kurumlar bütünü tanımlamaktadır (2000: 99-101). Bu bağlamda çatışmalar uzlaşma ile çözüme kavuşturulmak yerine, siyasete taşınarak antagonizmaları agonistik, dost/düşman ilişkisini hasım ilişkilerine dönüştürmek istemektedir (Kanatlı, 2014: 123-5).

Dost/düşman ilişkilerine dayanan bu radikal demokrasi yaklaşımının ana hattını ise kimlik siyaseti oluşturmaktadır. Toplumsal nesnelliği kuran iktidar ve objektiflik arasındaki yakınsama, iktidarı dışsal bir şekilde kimlikler arasında değil hegemonik bir şekilde kimlikleri oluşturan bir pozisyonda konumlandırmaktadır (Mouffe, 2000: 100). Radikal demokrasiye göre liberal demokrasilerin içine girdiği meşruiyet krizi ve bu krizin ortaya çıkardığı belirsizlik ancak kimlik siyaseti ile kurtarılır. Diğer bir yandan radikallere göre kimlik siyaseti demokratik projelere de eklenilebilmektedir. Bu anlamda kimlik siyaseti demokratik, çok-kültürlü ve çoğulcu bir toplumu kurabilecek kapasitededir (Keyman, 1999: 150).

3. Badiou ve Siyaset

Siyaseti "eşitlikçi edim" olarak tanımlayan ve siyasallaşmanın imkânlarını tamamı ile devletin dışına çıkararak Alain Badiou, felsefesinin merkezine olay ve hakikat kavramlarını yerleştirir. Ontolojisi büyük oranda matematik içeren Badiou'nun, siyaset, etik ve hakikat kavramlarına imkân veren "olay" kavramını yoğun bir matematik bilgisi şekillendirmektedir. Hem siyasetin hem de etiğin Badiou tarafından tabii kılındığı olay, verili olan duruma içkin olmakla birlikte, durumun içinde yapılandırılmadığı, yeni olandır. Badiou'nun hakikat kavramı ve karar nosyonu ile bağlantılı olan özne kavramı, verili gerçekliği farklılaştıran olayın yarattığı düzlemde ortaya çıkmaktadır (Türk, 2013: 222-4). Badiou dünyanın ihtiyacı olduğunu söylediği bu olay felsefesini, yaşananların indirgenemez tekelliğine açık ve beklenmedik olan ile beslenebilecek bir felsefe olarak tanımlamaktadır (2012: 24-5).

Alan Badiou kendi ontolojisi uyarınca günümüz siyaset felsefesini "parlamenter kapitalizmin bilgiç uşağı" (2011a: 34) olarak tanımlasa da, metinlerinin çoğu siyasal olanın ne olduğuna yönelik fikir yürütmelerini içermektedir. Siyaset felsefesine yönelik bu olumsuz bakış açısı, siyaset felsefesi metinlerinin siyasallığı kendisinin keşfettiğini ileri sürmesinden ve bir "iyi" tanımı üzerinden iktidar, devlet veya demokrasi gibi kavramlara bir takım ahlaki değerler atfetmesinden kaynaklanmaktadır (Badiou, 2011a: 34). Badiou düşüncesini oluştururken çoğu zaman bir araya gelmeyen kavramları birlikte kullanmaktadır. Felsefesinin yoğun biçimde hakikat odaklı olduğu Badiou, kendi

düşüncesinde Platon ve çokluk kavramlarını bir araya getirmektedir. Badiou'ya göre hakikatler siyaset, sanat, bilim ve aşk olmak üzere dört alandan üretilmektedir. Bu dört alanı felsefenin koşulları olarak gören Badiou, kendi felsefesini "çoklukçu Platonculuk" olarak tanımlamaktadır (Türk, 2013: 223,233).

Badiou liberal demokrasiye yönelik oldukça fazla eleştiri getirmesine rağmen, onun yerine doğrudan bir demokrasi tanımı veya alternatif bir şey önermemektedir. Bir demokrasi teorisi geliştirmekten ziyade, kapsamı ve anlamı birçok kez farklılık göstermesine rağmen neredeyse düşünsel olanda bir baskı unsuru haline gelmiş olan demokrasi kavramını felsefenin imkânları ile sorgular. Fakat bu sorgulama Badiou'nun kolayca yanlış anlaşılacağı gibi totaliter bir sistem yanlısı olduğu anlamına gelmemektedir. Badiou'nun demokrasi kavrayışını daha iyi anlayabilmek adına, onun felsefesini oluşturan Hakikat kavramı incelenmelidir.

3.1. Badiou'da Hakikat Anlayışı

Alain Badiou günümüz felsefesinin üç küresel eğilimin etkisinde olduğunu belirtmektedir. Bu üç eğilimi, temsilcileri Heidegger ve Gadamer olan ve tarihsel olarak Alman romantizminden kaynaklanan yorumbilgisel eğilim, önemli isimleri Wittgenstein ve Carnap olan ve Viyana Çevresi ile doğan analitik eğilim ve Jacques Derrida ve Jean-François Lyotard gibi isimlerin bulunduğu postmodern eğilim olarak tanımlamaktadır. Alain Badiou'ya göre bu üç eğilim de felsefenin belli bir sona ulaşmış olduğunu iddia etmektedir. Metafiziğin sonuna geldiğini iddia eden bu üç eğilim, hakikat ideali ve hakikat fikrinin de sonuna geldiğini ilan ederek, hakikat kategorisini sorguya çekmektedir. Olumsuz olan bu ortak görüşe rağmen, Badiou'ya göre bu üç eğilimin diğer bir ortak yanı olan merkezi yeri dile vermeleri olumludur. Çağdaş felsefenin bu üç eğilimi hakikat sorunu yerine anlam sorununu geçirmiştir (Badiou, 2012: 13-17).

Badiou hakikat sorununu ortadan kaldıran felsefenin, kendi sonunun geldiğine yönelik tespitine katılmamakla birlikte, çağdaş felsefenin hasta olduğu konusuna katılmaktadır. Fakat bu hastalığın ölümcül olup olmadığı sorusunun yanında, hastanın kendi hasta olma ihtimalini düşünmesinin de bir hastalık olabileceğini hatırlatmaktadır (Badiou, 2012: 20). Hakikat kategorisinin terki veya işlevsizleştirilmesi ile felsefe, meta dolaşımına ya da iletişimin mantık dışılığına boyun eğecektir. Bu durumun karşısına ise koşulsuz olması gereken bir gerekliliğin çıkartılması gerekmektedir. Bu koşulsuz dayanak noktası çağdaş felsefenin çok büyük bir ihtiyacı ve gerçek mutluluğa giden yolun ilk koşuludur (Badiou, 2015: 30-1).

Badiou dünyanın da felsefeden bir şeyler istediğine inanmaktadır. Bu inancının nedenlerinden ilki beşeri bilimlerin felsefenin yerini alamayacak olmasıdır. Anlamın çokdeğerliliğine kapılmış olan beşeri bilimler istatistiksel bir bilim haline gelmiştir. Bu haliyle herhangi bir tekil varlığın açıklamasını yapamamaktadır ki, mutlak tekil üzerine kurulu olan şey hakikattir. İkinci neden günümüz dünyasında özgürlüğe kapı açan büyük kolektif girişimlerin çöküşüdür. Kişiyi yapayalnız bırakan bu durum, insanlık dışı olana dair kararı

kurala bağlayacak koşulsuz bir ilkeye ihtiyaç duymaktadır. Koşulsuz doğru olacak bir konum ise ancak felsefede hakikat boyutunu devreye sokarak gerçekleşir. Üçüncü neden yükselişe geçmekte olan kültürel, dini, milli ve ırkçı ihtiraslara karşı biçimlendirilmesi gereken rasyonel bir felsefeye olan ihtiyaçtır. Dördüncü neden ise, dünyanın istikrarsızlığı, kırılabilirliği ve şiddet dolu olmasına karşı, düşüncenin beklenmedik olanla beslenebilecek bir olay felsefesine ihtiyacı vardır (Badiou, 2012: 22-5). Badiou'ya göre hakikat kategorisini tekrar dolaşıma sokacak olan felsefe, yani olay felsefesi dünyanın da istediği şeydir. Sonsuz bir çokluk olan bir hakikat, olayın bir çıktısıdır. Her hakikatin kaynağında bir olay vardır. Fakat bir şey hem hakikat hem de hakikate kaynaklık eden olay olamaz. Bu durum, olayın hakikat ile kaynaşması, "İsevi" bir hakikat görüşüdür ki, hakikat hakikatin olay olarak meydana gelişi haline gelir. Felsefe ise, olay felsefesi, hakikatlerle karşılaşmanın aracısıdır (Badiou, 2013a: 20-2).

Badiou bir hakikat sürecini taşıyan kişiyi özne olarak adlandırmaktadır. Özne ise ölümlü insan-hayvan'ın aksine ölümsüzlük mertebesine ulaşmaktadır. Fakat özne oluşumu için verili durum içinde açıklanamayacak şekilde ortaya çıkan ve olmakta olana indirgenemeyen bir şeyin olmuş olmasına ihtiyaç vardır. Badiou tarafından olay olarak tanımlanan bu eklenti, bir hakikatin koşuludur. Hakikat süreci verili durumla, olayın perspektifinden ilişki kurma kararından kaynaklanmaktadır. Bu kararın adı sadakattir ve olaya sadık kalarak, durumu olaya göre düşünmeyi gerektirir. Bu sadakat ise özneyi yeni hareket etme tarzı "icat etmeye" zorlar. Badiou'ya göre "hakikat" sadakatin meydana getirdiği, ürettiği şeydir. Bu anlamda hakikat, verili olan içinde -durum- olaysal eklentinin izlediği yoldur. Badiou bu durumu "içkin bir kopuş" olarak tanımlamaktadır. Olay durumun içinden çıkmasına rağmen, durumun tamamen yabancı olduğu bir şeydir. Özne ise hakikati taşıyan olarak, varlığı bu sürece bağlıdır. Fakat burada tanımlanan yapılan özne kavramı -örneğin bir sanatçının eseri gibi- bireyin eklenebildiği ve aynı zamanda bireyi aşan bir yapı olarak meydana gelmektedir. Öznenin ölümsüzlüğe ulaşması da bu aşmanın bir sonucudur (Badiou, 2013b: 50-3).

Bir hakikati türeyimsel bir kudret olarak tasarlayan Badiou, hakikatin özünde düşünceye sunulmasını sağlayan bütün kategorilerin olumsuz olduğunu, bu kategorilerinde hakikatin etiği olarak, hakikatin kudretine yönelik sınırlamalar getirdiğini ifade eder. Badiou bu kategorileri karar verilemezlik, ayırt edilemezlik, türeyimsel hepsi-değil ve adlandırılmayan olarak tanımlamaktadır. Karar verilemezlik olaydan özneyi çıkartmaya yarayan bir kategoridir. Özne "karar"ı ile karar verilemez olayı sabitlemekte, hakikatin doğrulanması prosedürünü başlatmaktadır. Öznenin kararını vermesini sağlayacak veya hareketini başlatacak herhangi bir kural bütününün bulunmaması -ki olay yerleşik bilgilerin dışına çıkartır-, özneyi saf veya kavramsız seçime, ikinci kategori olan ayırt edilemeze götürmektedir. Özne seçenekler arasında herhangi bir dayanağın olmaması sebebi ile saf seçim yaparak, ayırt edilemeyeni talep etmektedir. Fakat bu kesinlikle sonlu bir edimdir. Bu anlamda hakikat karar verilemez bir olay ile başlamakta, ayırt edilemezle karşı karşıya gelen sonlu bir özne ile devam etmektedir. Badiou böylece tamamlanmış olduğunu varsaydığı bir hakikatin türeyimsel olduğunu

söylemektedir. Türeyimsel olması ise onun tek bir yüklemle birleştirilmesini imkânsız hale getirmektedir. Fakat bir hakikatin türeyimsel varlığının asla sunulmayacağını ifade eden Badiou'ya göre, bir hakikat tamamlanamaz. Bilebileceğimiz yalnızca biçimsel düzeyde bir hakikatin her zaman türeyimsel bir sonsuzluk olarak ortaya çıkacağıdır. Bu durumda Badiou hakikatin sonlu öznesinden yola çıkarak, hakikatin içerdiği bütün unsurların adlandırılmayacağını ifade etmektedir. Son kategori olarak adlandırılmayanın hakikatin nezdinde asla bir adı yoktur ve hakikatin sınırlarını sabitler. Badiou bu anlamda "Kötülük"ü her şeyi söyleme arzusu olarak görmektedir. Kötülük bir hakikatin koşulu olarak, onu sınırlandıran olumsuz kategorileri aşma çabası içerisinde meydana gelmektedir (Badiou, 2012: 27, 31-5).

Bir hakikatinin gücünün mutlaklaştırılmasına yönelik her çaba "Kötülük" örgütler. Bu kötülük ise mutlaklaştırmaya çabaladığı hakikat sürecini de kesintiye uğratmaktadır. Badiou, dünyanın İyi ve Kötü'nün aşağısında kalacağını belirtmekte, fakat "İyi"nin de, dünyayı iyi kılmaya heves etmediği sürece iyi olduğunu ifade etmektedir. Cemaat ve topluluk gibi adlandırılmayanları adlandırmaya yönelik her siyasi girişim, Nazizm örneğinde olduğu gibi feci bir kötülük olarak ortaya çıkar. Hakiki adlandırmaların ulaşamadığı ve yalnızca kanaate özgü kalabilen en az bir çokluk kalmalıdır (Badiou, 2013b: 87-9). Kanaatler hakikatin etkilerini attırabilmeleri açısından önemlidir. Bir hakikat ancak iletişim kurmamıza ve ifadelerimizi açıklamamıza yarayan kanaatlerin içinden geçerek etkisini arttırabilmektedir. Fakat bir hakikat ancak kanaatlere, özellikle de egemen kanaatlere karşı çıkarak var olabilir. Özellikle egemen kanaatler herkesin değil, belirli kimselere hizmet etmektedir. Badiou, kanaatleri çoklu-varlık olarak tanımlarken, her türlü iletişimin asli malzemesi olarak onları toplumsallığın çimentosu olarak görmektedir. Bütün insan-hayvanlar bu kanaatler yoluyla ayakta kalmaktadır. Hakikatler ise yerleşik bilgileri oluşturan ve doğruluğu olmayan temsiller olan kanaatleri yerinden etmektedir (Badiou, 2013b). Hakikatler iletişim kodlarını ve kanaatlerin düzenini değiştirmektedir. Doğruluğa sahip olmayan kanaatlere karşı hakikatler kayıtsız kalmaktadır. Badiou'nun hakikatlerin gücü olarak adlandırdığı bu durum, iletişim araçlarını değiştirmekle birlikte eski yargıları savunamaz bir hale getirmektedir. Kişiler nesnel durumu tartışabilmek adına bu kanaatleri kullanmaktadır. Bu ise verili olanda durumun dili olarak adlandırılır. Nihayetinde hakikat süreci bu durumun dilinin içinden de geçmektedir. (2013b: 83-84). Tek görevi iletilebilir olmak olan kanaatlerin, doğru ile yanlış arasında bir değeri yoktur. Onların aşağısındadır. Badiou, günümüzde iletişim teriminin bir ayrıcalığa sahip olduğunu belirtmekle birlikte, kanaatler aracılığı ile meydana gelen bu terimin kimileri tarafından demokrasinin de temeli olarak görüldüğünü ifade etmektedir (2013b: 59).

3.2. Demokrasi Kavrayışı

Badiou'ya göre kanaatlerin oluşturduğu yapısal dil aracılığı ile hakikate dair bir tartışma yürütülemez. Buradan yola çıkarak, içerisinde demokrasinin de olduğu bazı kavramlara daha en başında mesafeli duran Badiou, durumun verili halinden kopuşu doğuracak bir şeyi amaçlamaktadır. Ona göre demokrasi nötr bir

kavram olmamakla birlikte, günümüzde kapitalist-parlamenterizm olarak adlandırdığı liberal demokrasilerin bir dogması haline gelmiştir. Demokrasi kavramının "otoriter kanı" haline geldiğini savunana Badiou, demokrasi şuan ki haliyle kanaatler siyasetinin baş örgütleyicisi durumundadır. Badiou kanaatlere dayalı bir siyaset anlayışını reddetmekte, kapitalizme yönelik yapılan eleştirilerin demokrasiye yönelik yapılması gerektiğini düşünür. Badiou'ya göre kanaatlerin mutabakatına dayandığı ve hakikate ilişkin olmadığı için, devleti haklılaştırmanın bir aracı haline gelmiştir (Teneke, 2015: 414,436-7).

Badiou siyaseti felsefenin bir koşulu olarak düşünmektedir. Herhangi bir siyasi yönelimin -felsefeye bağlı- olası hakikatini adlandırmak içinse adalet kavramını kullanmaktadır. Badiou'ya göre gözlemlenebilir siyasi yönelimlerin büyük çoğunluğu iktidar ile kanaatlerin tiksindirici bir karışımıyla birlikte hakikatle hiçbir alakası yoktur. Bu tür hareketlerin tek özel unsurunun çıkar olduğunu belirten Badiou, düşünce olmayan bu şeyler yerine felsefenin sadece düşünceyi düşündüğünü söylemektedir. Felsefenin düşünme koşulunu siyasi tekilikler yerine getirmektedir. Çıkarların tikelliğini hesaba katmayan bu hareketler, kolektif faileri tam bir eşitlik içindeymiş gibi görmektedirler. Eşitlik ise siyasi aktörlerin insana has bir kapasiteyle temsil edilmesidir. Bu anlamda Badiou çıkarı insana özgü bir kapasite olarak görmemektedir. İnsanların düşünür ve hakikate muktedir oldukları aksiyomu ile düşüncesini oluşturan Badiou, adil olanı ya da iyi olanı tayin etme yetkisindeki eşitlik ilkesi ile temellenen siyasi bir hareketin hakikate temas edebildiğini ifade etmektedir (Badiou, 2012: 38-9).

Eşitlik ve adalet kavramları Badiou'nun siyasetinin evrensel sabitleridir. Bu sabitler ise komünist sabitler olarak yer almaktadır. Badiou buradan yola çıkarak hakikat üretebilen tek siyasi biçimin komünizm olduğunu ifade etmektedir. İnsan-hayvana ait tikellikler yerine, tekil olanı düşünerek hedefleyen siyaseti devrimci siyaset olarak adlandıran Badiou, komünist sabitlerden biri olan eşitlik düşüncesi ile birlikte evrenselliğe ancak her türlü kimlik ve farklılık siyasetinden sıyrılarak ulaşılabileceğini vurgular (Teneke, 2015: 437-9). "Farklılıklara karşı kayıtsız olan tek şey, bir hakikattir" (Badiou, 2013b: 40-1). Bu anlamda herkes için aynı olan bir hakikat, insanın ölümsüz olma potansiyeline -hakikat kapasitemiz- yönelik olarak onu bir hakikatin kendi aynılığına davet etmektedir (Badiou, 2013b: 41).

Badiou'nun kapitalizme ve demokrasiye yönelik eleştirileri devleti de hedef almaktadır. Devlet kavramına yönelik olumsuz bakış açısının yanında, günümüzde demokrasi ile yönetilen Batılı devletler de eleştirilerin kapsamına girmektedir. Badiou, kendilerini "demokrasi" diye adlandıran Batılı devlet sistemlerinin kendilerinden son derece memnun olduğunu belirtmektedir. Fakat Badiou için bu iktidardaki oligarşinin farklı fraksiyonları ile birlikte barışçıl bir uyum sağlayan bir sistemden başka bir şey değildir. Küçük farklılıklarına rağmen pazar ekonomisi, parlamenter sistem ve kendilerinden olmayan her türlü şeye karşı düşmanlık bu sistemlerin ortak yanıdır. Batılı devletlerin özgürlük anlayışı ise Badiou'ya göre, zincirinden boşanmış kapitalizm ve parlamenter sistemin sabit çerçevesindeki bir "görüş özgürlüğü"dür (Badiou, 2011b: 52,82-83).

Devleti verili durumundaki olanaksızlık olarak tanımlayan Alain Badiou, olayın ancak devletin iktidarından sıyrılarak meydana gelebileceğini belirtmektedir. Devlet durumunun durması olarak, daima olasılıkların sınırlandırılmasıdır. Bu kısıtlayıcı ağ sistemlerinin tümü Badiou tarafından "Devlet" olarak adlandırılmaktadır. Bu bütünsel olarak zorunluluğu kendinde toplayan, olgulardan meydana gelmiş devletin aksine ise, bir hakikat yalnızca olgulardan oluşmamaktadır (Badiou, 2011a: 190-1). Bu zorunluluk uyarınca "olay" yoksa, süreçler bir siyaset tarihi değil, ancak devletlerin bir tarihidir. Gerçek siyasi figürler kendi tutarlılığını aldatıcı bir temsil etrafında düzenleyemediği gibi kendisini belirleyen şeylerin merkezinde bir devlet bulunmamaktadır (Badiou, 2012: 93-4).

"Eğer Tarihin uyanışı varsa, onu aramamız gereken yer, kapitalizmin barbar muhafazakârlığının ve onun çılgına dönmüş gidişatını korumaya çalışan tüm devlet aygıtlarının gözü dönmüşlüğü tarafında değildir. Mümkün tek uyanış, bir Fikrin gücünün kendisinde kök saldıği halka dayalı bir girişimin uyanışıdır" (Badiou, 2011b: 30).

Badiou siyasi hakikatlerin üzerine düşünürken "İdea" kavramından yararlanmaktadır. İdea kavramını yalnızca siyasi hakikatler bağlamında değil, diğer hakikatler bakımından da açıklayıcı bir kavramdır. Badiou İdea kavramı üzerinden Komünizm İdeasına ulaşmaya çalışmaktadır. Komünizm İdeası siyasal bileşen, tarihsel bileşen ve öznel bileşen olmak üzere üç temel bileşenden oluşmaktadır. Siyasal bileşen, kolektif bir özgürleşme düşüncesine sıkı sıkıya bağlıdır. Tarihsel bileşen, farklı hakikatlerin arasındaki ilişkilerden oluşan tarihsel noktalar. Öznel bileşen ise, bir siyasal hakikat sürecinin parçası olma durumudur. İdea tam da bu üç bileşenin soyut bütünlüğü olarak var olmaktadır. İdea, bireyin bir hakikat sürecindeki öznenin bir parçası olarak tarihin hareketine katılmasına olanak vermektedir. Bu anlamda komünizm ideası devrimci siyaset veya özgürleşme siyasetlerinin adı olmaktadır (Badiou, 2011a: 181-5).

SONUÇ

Badiou'nun felsefi düşüncesinde demokrasi kavramının önemli bir yer işgal ettiği söylenemez. Fakat bu Badiou'nun eşitlik ve adalet gibi ilkeleri önemli görmediği anlamına gelmemektedir. Badiou eşitlik ve adalet ilkelerinden Komünizme ulaşmakta, demokrasiyi ise siyaset felsefesi içerisinde devletin konusu kapsamına almaktadır. Badiou'nun felsefesinde önemli bir yer kaplayan kavram ise "Hakikat"tir. Çağdaş felsefenin bu kavramı terk ettiğini düşünen Badiou'ya göre hakikat kavramı günümüz dünyasının içinde bulunduğu birçok problemin üstesinden gelmek için hepimizin ihtiyaç duyduğu bir nosyondur. Demokrasi ise daha çok kanaatlerle ilgili olan bir kavramdır. Kanaatler yerleşik dilin içindeki verili durumun bilgisidir ki bu Badiou'nun "olay"ın imkânlarını kısıtladığı yönünde şiddetle eleştirdiği "devlet" in bir durumudur. Habermas ve

Mouffe gibi düşünürler liberal demokrasiyi daha fazla demokratikleşmeye çalışırken, Badiou demokrasi kavramının kendisini sorgulamaktadır. Bu bağlamda Badiou özgürleştirici siyaseti diğer demokrasi teorisyenleri gibi devletin verili durumu içinden okumamaktadır. Devletin verili durumu içinde problem temsil, katılım ve meşruiyet gibi krizlerden kaynaklanabilir. Fakat Badiou için verili durumun kendisi -devlet- bir problem teşkil etmekte ve bu durumdan içkin bir şekilde kopuşun yollarını aramaktadır. Badiou özgürleştirici siyaseti, felsefesinden türettiği ve tekrar dolaşıma soktuğu hakikat kavramı siyaset koşulu ile birlikteliğinde görmektedir. Felsefenin dört koşulundan biri olan siyaset, hakikat süreci içerisinde özgürleştirici siyasetin bir imkânı olan "komünist idea" halini almaktadır. Demokrasi verili düzende otoriter bir kanı haline gelmekte iken, komünist idea verili durumun içinden yeni olanı ortaya çıkartacak devrimci bir siyasettir. Demokrasinin ise kanaatler düzleminde yer alması dahi bir filozof için onu sorgulamaya yetmelidir.

KAYNAKÇA

- Arrighi, Giovanni, Terence Kilbourne Hopkins ve Immanuel Wallerstein (2004), Sistem Karşıtı Hareketler, (Çev. Kanat, C., Somay, B., Sökmen:), Metis Yayınları, İstanbul.
- Badiou, Alain (2011a), Komünist Hipotez, (Çev. Bülbül, O.), Encore Yayınları, İstanbul.
- Badiou, Alain (2011b), Tarihin Uyanışı, (Çev. Erşen, M.), Encore Yayınları, İstanbul.
- Badiou, Alain (2012), Sonsuz Düşünce, (Çev. Ergüden, I., Birkan, T.), Metis Yayınları, İstanbul.
- Badiou, Alain (2013a), Etik Kötülük Kavrayışı Üzerine Bir Deneme, (Çev. Birkan, T.), Metis Yayınları, İstanbul.
- Badiou, Alain (2013b), Başka Bir Estetik Sanatlar için Küçük Bir Kılavuz, (Çev.Kılıç, A., U.), Metis Yayınları, İstanbul
- Badiou, Alain (2015), Gerçek Mutluluğun Metafiziği, (Çev. Erşen, M.), Monokl Yayınları, İstanbul.
- Bezci, Bünyamin (2005), "Demokrasinin Liberal ve Radikal Yorumları", Liberal Düşünce, sayı:40, ss:267-282, <http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/40/15-bunyamin-bezci-demokrasinin-liberal-ve-radikal-yorumlari.pdf>
- Can, İslam (2012), "Kymlicka'nın Çokkültürlülüğe İlişkin Liberal Yorumu Çokkültürlü Yurttaşlık/Azınlık Haklarının Liberal Teorisi", Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:2, sayı:2, ss:133-144, <http://dergipark.gov.tr/birtop/issue/3529/47984>
- Çelik, Raşit (2016), "John Rawls'un Siyasal Liberalizmi ve Hoşgörü Üzerine" Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (27), ss:183-200, DOI: 10.20981/kaygi.287753

- Dahl, Robert (1998), *On Democracy*, Yale University Press, London.
- Dahl, Robert (2006), *On Political Equality*, Yale University Press, London.
- Erdoğan, Mustafa (2012), "Müzakereci Demokrasi ve Sınırları", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı:22, ss:25-43.
- Habermas, Jürgen (2012), "Öteki" Olmak, "Öteki"yle Yaşamak, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Inglehart, Ronald & Pippa, Norris, (2017), "Trump and the Populist Authoritarian Parties: The Silent Revolution in Reverse", *Perspectives on Politics*, volume: 15, issue:2, pp:443-454, doi:10.1017/S1537592717000111
- İnce, Halil, Onur (2015), *Siyasal Olana Dair Perspektifler* (Ed. Halil Onur İnce). *Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar 2*, ss:9-22, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Kanatlı, Mehmet (2014). "Chantal Mouffe'un Radikal Demokrasi Projesi Üzerine Bir Değerlendirme", *Tesam Akademi Dergisi*, cilt:1, sayı:2, ss:115-135, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/137994>
- Keyman, Fuat (1999), *Türkiye ve Radikal Demokrasi*, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Kymlicka, Will (1995) *Multicultural Citizenship a Liberal Theory of Minority Rights*, Oxford University Press, New York.
- Kymlicka, Will (2013), "Çok Kültürlülük: Başarı, Başarısızlık ve Gelecek", (Çev. Öztürk F.), *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 70 (2), . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9187/115144>
- Moore JR, Barrington (1989), *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri*, (Çev. Tekeli Ş., Şenel, A.), Verso Yayıncılık, Ankara.
- Mouffe, Chantal (2000), *The Democratic Paradox*, Verso, London.
- Newman, Saul (2006), *Bakunin'den Lacan'a Anti-Otoriteryanizm ve İktidarın Altüst Oluşu*, (Çev. Kızıltuğ K.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Poggi, Gianfranco (2014), *Devlet Doğası, Gelişimi ve Geleceği*, (Çev. Babacan, A.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Rawls, John (2007), *Siyasal Liberalizm*, (Çev. Bilgin, M. F.), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Teneke, Burak (2015). *Alain Badiou: Varlık ve Olay'ın Diyalektik İlişkisi*, (Ed. Halil Onur İnce), *Günümüzde Yeni Siyasal Yaklaşımlar 3* (ss:399-451), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Türk, Duygu (2013), *Öteki, Düşman, Olay*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Zafer (2017), "Popülizm, Halk ve Demokrasi: Temsili Demokrasinin Açmazları ve Radikal Demokratik Bir Popülizmin İmkânları", *Mülkiye Dergisi*, cilt:41, sayı:1, ss:33-66, <http://dergipark.gov.tr/mulkiye/issue/37214/429468>

Zakaria, Fareed (1999), "İlliberal Demokrasinin Yükselişi", Liberal Düşünce, sayı:14, 7-19, <http://www.libertedownload.com/LD/arsiv/14/02-fareed-zakaria-illiberal-demokrasinin-yukselisi.pdf>